

F. D. Roosevelt a jeho politická rozhodnutí během druhé světové války

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Dana Šimková**
Vedoucí práce: Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Dana Šimková
Osobní číslo: P13000234
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obory: Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: F. D. Roosevelt a jeho politická rozhodnutí během druhé světové války
Zadávací katedra: Katedra filosofie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem BP je zmapovat z historické perspektivy politická rozhodnutí F.D. Roosevelta a jejich vliv na válečné dění v Evropě.

Hlavní metodou je práce s primární a sekundární literaturou.

Studentka ve své práci nejdříve stručně popíše osobní život F.D. Roosevelta, politickou kariéru a činnost během 1. světové války. Dále nastíní jeho domácí politiku, hlavně program New Deal. Především se zaměří na jeho rozhodování v období 2. světové války. Toto období rozdělí na dvě části. V první části se bude věnovat období od napadení Polska do útoku na Pearl Harbor, ve druhé části období od vstupu USA do války až po konečnou porážku Německa. Na závěr porovná pohledy různých autorů na Rooseveltovo politické působení a ukáže, v jakých bodech mezi nimi panuje shoda a ve kterých se naopak zásadně rozcházejí.

Studentka se bude v průběhu příprav a vypracování řídit metodickými a organizačními pokyny vedoucího bakalářské práce.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- ROOSEVELT, Franklin Delano. Za lepší svět : projevy z let 1941-1945. Praha: Družstevní práce, 1947.
- GILLON, Steven M. Pearl Harbor: FDR vede národ do války. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013, 222 s., [8] s. obr. příl. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-3696-4.
- BROŽ, Ivan. Roosevelt: čtyřikrát prezidentem USA. Vyd. 1. Praha: Epoque, 2010, 136 s., [8] s. obr. příl. Magnetka (Pražská vydavatelská společnost: Epoque). ISBN 978-80-7425-034-7.
- FENBY, Jonathan. Spojenci. Vyd. 1. Překlad Jiří Bartoň. Praha: Práh, 2008, 377 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-807-2522-354.
- BESCHLOSS, Michael R. Dobyvatelé: Roosevelt, Truman a zničení Hitlerova Německa 1941-1945. Vyd. 1. Plzeň: Ševčík, 2005. ISBN 80-729-1134-1.
- ROOSEVELT, Elliot. Jak on to viděl: Roosevelt, Truman a zničení Hitlerova Německa 1941-1945. Vyd. 1. Praha: Orego, 1996, 287 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-902-1070-8.
- JAKOVLEV, Nikolaj Nikolajevič. Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1985, 501 s.
- SMITH, Jean Edward. FDR. New York: Random House, 2008, 880 s. reprint edition. ISBN 978-0812970494.
- DALLEK, Robert. Franklin D. Roosevelt and American foreign policy, 1932-1945: with a new afterword. New York: Oxford University Press, 1995, xii, 671 p. ISBN 01-950-9732-7.
- JUNKER, Detlef. Franklin D. Roosevelt: Macht u. Vision, Präsident in Krisenzeiten. Frankfurt [Main]: Musterschmidt, 1979, 160 p. ISBN 37-881-0105-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Ing. Martin Brabec, Ph.D.

Katedra filosofie

Datum zadání bakalářské práce:

10. září 2015

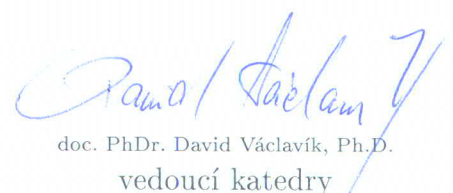
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2016

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. David Václavík, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 10. září 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum: 7.12.2016

Podpis:

Poděkování

Děkuji panu Mgr. Ing. Martinu Brabcovi, Ph.D. za odborné vedení,
cenné rady, připomínky a věnovaný čas.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá 32. prezidentem USA, Franklinem Delano Rooseveltem. V práci jsou popsány důležité údaje, činy a události jeho života. První část se věnuje dětství, mládí a vzdělávání Franklina Roosevelta a část je věnována také manželce, Eleanor. Další část se zaměřuje na období, kdy vstoupil do světa politiky. Třetí kapitola mapuje prezidentskou kampaň a především první a druhé volební období Franklina Roosevelta v prezidentském úřadu. Stěžejní částí práce je období Druhé světové války. Tato část se věnuje zásadním událostem v průběhu této historické etapy. Nedílnou součástí je také závěrečná část porovávající názory různých autorů na prezidenta a jeho politická rozhodnutí.

Klíčová slova: Roosevelt, USA, zahraniční politika, Druhá světová válka, Pearl Harbor, Nový Úděl, kritika

Annotation

The Bachelor thesis deals with the 32. President of the USA, Franklin Delano Roosevelt. The thesis describes data, actions and events of great importance in his life. The first part describes his childhood, youth, education and his marriage with Eleanor Roosevelt. Next part focus on the time when Franklin Roosevelt started his political career. The third part deals with presidential campaign and Roosevelt's first two terms as a president. The main part of the thesis is a period of The second World War. This part focuses on fundamental events of this historical phase. Another important part is the last chapter which compares opinions of different authors on this president and his political decisions.

Key words: Roosevelt, USA, foreign policy, The Second World War, Pearl Harbor, New Deal, criticism

Obsah

Úvod	9
1. Soukromý život	11
1.1. Původ	11
1.2. Dětství a vzdělání	11
1.3. Eleanor Rooseveltová	13
2. Začátky politické kariéry	14
2.1. Ve funkci senátora	14
2.2. Náměstek ministerstva námořnictva	16
3. FDR prezidentem USA	19
3.1. Cesta k prezidentskému křeslu	19
3.2. Guvernérem v době krize	20
3.3. Domácí politika	22
3.4. Zahraniční politika	24
4. Druhá světová válka	26
4.1. Jaro 1940	27
4.2. Prezidentské volby v USA v roce 1940	28
4.3. Smlouva o půjčce a pronájmu	29
4.4. Napadení SSSR	30
4.5. Atlantická charta	31
4.6. Japonská hrozba	33
4.7. Útok na Pearl Harbor a vyhlášení války	37
4.8. Americké internační tábory pro Japonce	40
4.9. Mobilizace	40
4.10. Vývoj na frontách	42
4.11. Schůzka ve Washingtonu	43

4.12. Operace TORCH a konference v Casablance	44
4.13. Vylodění na Sicílii	46
4.14. Schůzka V Káhiře	47
4.15. „Velká trojka“ v Teheránu	48
4.16. Boje v Tichomoří	49
4.17. FDR počtvrté prezidentem USA	50
4.18. Invaze do Normandie	50
4.19. Spojenci na Jaltě	52
4.20. Smrt prezidenta USA	53
5. Kritika	55
5.1. New Deal	55
5.2. Americká intervence ve Druhé světové válce	57
5.3. Roosevelt a menšiny	59
Závěr	62
Seznam použitých zdrojů	64

Úvod

“Jediná věc, které je třeba se bát, je strach sám”

(Franklin Delano Roosevelt)

Druhá světová válka je jedním z největších konfliktů, které kdy na Zemi vypukly. O život přišlo více než 50 milionů lidí, stovky milionů bylo zraněno a bylo zničeno tisíce měst a vesnic. Tuto válku provázely v dosud nevídané mířezločiny proti lidskosti, válečné zločiny a nehumáně zacházení se zajatci. Oproti všem dosavadním konfliktům bylo boji podstatně zasaženo rovněž civilní obyvatelstvo.

Taková doba si žádá velké a schopné vůdce. Jedním z nejvýznamnějších a také nejznámějších vůdců byl prezident Franklin Delano Roosevelt, který stál v čele Spojených států amerických. Když se ujímal úřadu, zmítala země hospodářská krize a čekalo se od něj, že si s touto situací poradí. O několik let později přišla ještě těžší výzva a Franklin Roosevelt musel stát v čele národa v době světové války.

Jen málokterý prezident se musel během výkonu své funkce potýkat s tak nesnadnými úkoly jako Franklin Delano Roosevelt, který ukázal, že je správným člověkem pro tuto úlohu. Ačkoliv některá rozhodnutí musela být nesnadná a jejich obhajování a prosazování složité, dovedl svou zemi k vítězství a nesmazatelně se zapsal do světových dějin.

Cílem mé práce je zmapovat z historického hlediska politická rozhodnutí během Druhé světové války a jejich vliv na vývoj válečného dění v Evropě. Zároveň chci ukázat, zda prezident Roosevelt činil svá rozhodnutí pro dobro svého lidu a zda hájil zájmy USA. Chci zároveň poukázat na kritiku, která byla proti němu vznesena a která přináší jiný pohled na události těchto let.

Práci jsem rozdělila do pěti hlavních kapitol. První část je zařazena, aby čtenář získal představu o tom, jakým člověkem Franklin D. Roosevelt byl. Zabývá se osobním

životem, nabízí stručný přehled Franklinových předků, je krátkým náhledem do dětství, mládí a vzdělávání a část je věnována také manželce, Eleanor Rooseveltové. Události, prostředí a lidé, se kterými se v tomto období stýkal, formovaly jeho charakter a ovlivňovaly jeho pozdější rozhodování a způsob myšlení

Další část se zaměřuje na období, kdy Franklin Roosevelt vstoupil do světa politiky. Jedná se o období třinácti let, během kterých se stal součástí amerického politického světa. Nejdříve ve funkci senátora a poté náměstka ministerstva námořnictva se dobře osvědčil, což vedlo k jeho zvolení do guvernerského křesla ve státě New York a posléze až k prezidentskému úřadu.

Třetí kapitola mapuje prezidentskou kampaň a především první a druhé volební období Franklina Roosevelta v prezidentském úřadu, ve kterém se se svým programem New Deal statečně vypořádával s ekonomickou krizí. Dále se tato část zabývá jeho zahraniční politikou až do vypuknutí Druhé světové války.

Čtvrtá část je pro tuto práci stěžejní, věnuje se všem důležitým událostem během Druhé světové války od napadení Polska až po konečnou porážku Německa. Týká diplomatických i strategických rozhodnutí, důležitých válečných konferencí a významných událostí, které měnily průběh války.

Poslední část se zabývá protichůdnými názory několika autorů na některá zásadní rozhodnutí a důležité činy prezidenta Roosevelta.

O tomto tématu existuje značné množství sekundární literatury, s primárními zdroji už to však není tak snadné. Pro tuto práci jsem využila zejména veřejně přístupné dokumenty z FDR Presidential Library&Museum, jako je soukromá korespondence, záznamy projevů a tiskových konferencí, návrhů zákonů a oficiálních dokumentů.

Uvědomuji si, že díla nemusí být objektivní, záleží vždy na autorovi. Ve své práci jsem se snažila používat zdroje vyváženě a proto jsem zařadila k několika americkým autorům také, anglického, německého, českého a ruského autora.

1. Soukromý život

1.1. Původ

Prvními známými předky rodu Rooseveltů byla rodina van Rosenvalt žijící v první polovině 17. Století v Holandsku. Claese van Rosenvalt přijel do amerického Nového Amsterdamu se svým synem Nicholasem ve 40. letech 17. století.¹ Nicholasův syn Isaac založil cukrovar v místech dnešního Wall Streetu. Značný kapitál, který shromáždil, byl základem jmění jeho rodu. Jeho syn James a vnuk Isaac se věnovali především péči o své cukrovarnické dědictví, chovu koní a zemědělství. Franklinův otec James Roosevelt přišel na svět v roce 1828. Po matce zdědil spoluvlastnictví několika uhelných dolů a dopravních společností, v nichž zastával pozice prezidenta nebo viceprezidenta, což rodině zajišťovalo solidní příjmy.

Franklinova matka Sara pocházela z rodu Delano, jehož členové si zakládali na tom, že jejich předkem byl samotný Vilém Dobyvatel. Sara měla 10 sourozenců, vyrůstala v přepychu, ale pod přísnou výchovou svého otce. V roce 1880 se ve svých 26 letech vdala za 52letého vdovce Jamese Roosevelta.²

1.2. Dětství a vzdělání

Franklin Delano Roosevelt se narodil 30. ledna 1882. Rodina bydlela v Hyde Parku ve státě New York, kde měla za sousedy tehdejší elitu obchodního světa z Wall Streetu. Franklin tak od malička žil v pohodlí a luxusu, od tří let cestoval po Evropě a setkával se s mnoha významnými lidmi. Se svými vrstevníky se stýkal jen málo, byl obklopen dospělými. Jeho jediný bratr byl o 28 let starší. Franklin se proto často cítil osamělý, byl poněkud zakřiknutý a i v pozdějším věku měl problém najít si přátele.

---

¹ Roosevelt Genealogy. *Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum*. [online]. [cit.2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.fdrlibrary.marist.edu/archives/resources/genealogy.html>

² JAKOVLEV, Nikolaj Nikolajevič. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. 1. Praha: Svoboda, 1985. s. 12-16.

V 7 letech začala Franklinovi školní výchova, již se ujala matka Sara. Do 14 let ho učila doma a nastavila mu přísný režim. Guvernantky naučily Franklina dobře německy a francouzsky. Miloval četbu a zajímal se o vše spojené s mořem. V létě jezdila celá rodina do Evropy, hlavně do Paříže a Londýna. V 10 letech dokonce navštěvoval 6 týdnů obecnou školu v Německu, aby si zdokonalil jazyk.³ Franklin se na těchto cestách setkal s mnoha významnými lidmi, jednalo se samozřejmě o smetánku evropských hlavních měst, především obchodníky, ministry a admirály, obyčejné lidi nepoznal.

Ve 14 letech začal Franklin navštěvovat internátní školu v Grotonu. „Tato škola byla řízena po vzoru tradičních anglických škol a vychovávala mladé muže v duchu služby křesťanským myšlenkám prostřednictvím služeb pro veřejnost“.⁴ Život v této škole se podobal tomu, který zažil její rektor Peabody v kolejích Cambridge a Oxfordu. Režim byl přísný a život studentů velmi prostý. Důraz byl kladen především na náboženství, formování charakteru, sport, vědu a cizí jazyky. Snad kvůli neschopnosti najít si skutečné přátele, se Franklin velice soustředěně věnoval studiu a byl jedním z nejlepších studentů ve svém ročníku. Kromě toho se podílel na církevní činnosti v okolních vesnicích a vyučoval chudé děti, pro které rektor Peabody organizoval letní tábor.⁵

Na konci třetího ročníku jeho otec vážně onemocněl. Franklin se s ním bohužel mohl vídat jen ojedinele, právě protože žil v internátní škole. Smrt otce v prosinci 1900 pro něj znamenala velkou ztrátu.

Na Harvardské univerzitě, kam v roce 1900 nastoupil, navštěvoval přednášky zejména v oblasti humanitních věd, věnoval se anglické a francouzské literatuře, geologii, rétorice, historii, právu a ekonomice. Jeho známky byly průměrné, což byl ovšem velmi dobrý výsledek, pokud se vezme v úvahu jeho široký okruh mimoškolních aktivit. Snažil se prosadit ve sportu, což se mu nedařilo, ale objevil v sobě nový talent a začal psát. To mu nakonec vyneslo velkou poctu, byl zvolen předsedou rady univerzitního časopisu The

---

³ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 19-20.

⁴ BROŽ, Ivan. *Vůdcové: Winston Churchill, Josif V. Stalin, Franklin D. Roosevelt, Benito Mussolini, Harry Truman, Hideki Tódžo, Čankajšek, Adolf Hitler, Charles de Gaulle*. Vyd. 1. Praha: Olympia, 2001. ISBN 80-703-3724-9. s. 18.

⁵ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 24-25.

Harvard Crimson a stal se také jeho šéfredaktorem a to již v prvním ročníku studia.⁶ Studium na Harvardu znamenalo pro Franklina také posun v osobním životě, poprvé si zde našel přátele a na konci posledního ročníku také lásku.

1.3. Eleanor Rooseveltová

Eleanor byla dcerou mladšího bratra Theodora Roosevelta, Elliota. Otec rodinu opustil, když bylo Eleanor 6 let. Již v útlém dětství byla poslána do klášterní školy. Matka jí vychovávala velmi přísně, trestala jí za sebemenší provinění a neustále ponižovala. To mělo dopad na nízké sebevědomí holčičky. V 8 letech ztratila matku a o dva roky později zemřel i otec. Do 15 let žila u babičky a její výuka probíhala pod vedením soukromých učitelů. Poté byla poslána do anglické školy vedené Mademoiselle Marie Souvestreovou, kterou dívka zaujala svou osobností a proto jí věnovala zvláštní pozornost⁷ a měla velký vliv na její vzdělání a smýšlení. Během tří let se z Eleanor stala dobře vychovaná, veselá a sebevědomá evropská dívka. Vrátila se do New Yorku, kde nějakou dobu žila u příbuzných. Na jaře roku 1902 se setkala s Franklinem Rooseveltem, který ji považoval za znamenitou společnici. Na podzim roku 1903 požádal Franklin Eleanor o ruku. Svatba se konala 17. března 1905 a poté novomanželé odjeli na tříměsíční svatební cestu po Evropě. V roce 1906 přišla na svět první dcera Anna a v následujících letech dalších pět synů.⁷

---

⁶ BROŽ, Ivan. *Roosevelt: čtyřikrát prezidentem USA*. Vyd. 1. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 2010. Magnetka. ISBN 978-80-7250-489-3. s. 24-25.

⁷ *Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum: Biography of Eleanor Roosevelt* [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/education/resources/bio_er.html

2. Začátky politické kariéry

Ještě dva roky po svatbě studoval FDR práva na Kolumbijské univerzitě. Přestože byl inteligentní a talentovaný, jeho výsledky byly poměrně slabé. Sociální a ekonomické problémy New Yorku ho zajímaly více než univerzitní diplom. Po složení advokátních zkoušek v roce 1907 už mu na získání titulu příliš nezáleželo a raději se věnoval praxi. Stal se úředníkem významné advokátní kanceláře Carter, Ledyard a Milburn se sídlem na Wall Street.⁸ Práce v kanceláři pro něj však byla pouze nezábavnou nutností, raději se účastnil soudních řízení. S obdivem také sledoval kampaně svého bratrance Theodora vedené proti drancování přírody a pomalu se začal rozhlížet ve světě politiky.

Díky titulu z Harwardu a právnickým zkouškám měl Roosevelt jako jediný z vůdců hlavních soupeřících nebo spojeneckých mocností ve Druhé světové válce vzdělání pro povolání státníka. Churchill, de Gaulle, Tódžó a Čankajšek byli vojáci, Stalin a Mussolini revoluční velitelé a Hitler byl nepřiliš nadaný umělec s obdivuhodnými řečnickými schopnostmi.

2.1. Ve funkci senátora

Přestože Theodor Roosevelt měl poměrně velké sympatie u veřejnosti, začal narůstat neklid kvůli nátlaku velkých trustů na drobné podnikatele.⁹ Bylo tedy pravděpodobné, že republikáni znovu zvoleni nebudou. V tu dobu se mezi demokraty zrodil nápad využít známého jména Rooseveltů a postavit Franklina Roosevelta jako kandidáta do státní sněmovny na demokratické listině. FDR nabídku přijal a v roce 1910 tak začala jeho politická kariéra. Kandidoval za demokratickou stranu, což jeho strýc

---

⁸ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 38.

⁹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 15.

Theodor jako republikán neschvaloval, ale slíbil, že jeho rozhodnutí nebude ve svých politických projevech komentovat.¹⁰

Volební boj ovšem byl nesnadným úkolem. Demokratická strana také utrpěla šrámy na pověsti, především kvůli korupčním aférám. V okrese Dutchess, ve kterém FDR kandidoval, byl demokrat zvolen pouze jednou za celou existenci USA.¹¹ Pro svou kampaň zvolil netradiční způsob, objížděl okres automobilem, někdy využíval i vlak. Poprvé se tak stalo, že kandidát do státní sněmovny zastavoval v každé vesnici a upřímně promlouval s lidmi z očí do očí. Často s ním také cestovala manželka Eleanor, která mu pomáhala jako „sekretářka výpravy“ a také cennými radami na vylepšení kampaně.

Tímto způsobem si získával důvěru i takových lidí, kteří doposud podporovali republikány. Hlavní zbraní byla kritika stávající formy vládnutí. Franklin Roosevelt na lidi zapůsobil věcností svých argumentů i vybroušenou formou vystoupení s bohatým, ale přitom pro všechny zcela srozumitelným jazykem.¹² Byl zvolen značnou většinou.

Na nového senátora se s žádostí o pomoc s nápravou obrátili poctiví funkcionáři demokratických poboček, kteří byli znepokojeni zhoršující se pověstí své strany. Franklin neváhal ani na okamžik. Městská organizace demokratické strany v NY city prosazovala za senátora do federálního kongresu Williama F. Sheenana, který byl spojen s korupčními machinacemi. FDR pomáhal vytlačit tohoto muže z nominace na senátorské místo, což se nakonec také podařilo. V tomto sporu šel proti většině a riskoval jak svou politickou budoucnost, tak i vlastní pověst.¹³ V dalších měsících se účastnil řady zápasů za legislativní naplnění požadavků farmářů.

Během svého dvouletého působení v senátu se vyslovil pro přiznání volebního práva ženám, zlepšení jakosti mléka pro děti z chudých rodin, zlepšení služeb zahraničním námořníkům v newyorském přístavu a také za zkrácení pracovního týdne pro mládež od 16 do 21 let na 54 hodin. Na druhou stranu ovšem pokládal potlačování stávek násilnými prostředky za v zásadě správné.¹⁴ Své stanovisko ale později pozměnil a začal se stavět na

---

¹⁰ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 40.

¹¹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 16.

¹² BROŽ, I., pozn. 4, s. 50.

¹³ BROŽ, I., pozn. 6, s. 17, 18.

¹⁴ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 45.

stranu pracujícího lidu proti vykořisťování monopoly. V projevu 3. března 1912 vyslovil myšlenku, že „konkurence je užitečná jen do určitého okamžiku, ale teď musíme usilovat o spolupráci, která začíná tam, kde konkurence končí...Jde o boj za svobodu společnosti na místo svobody jednotlivce...Trast je zlo, protože jako monopol slouží zájmům nemnohých, společnost musí tento stav změnit.“¹⁵

V roce 1911 se FDR začal zajímat o muže jménem Woodrow Wilson. Tento muž zaujal představitele demokratické strany ve státě New Jersey především svým nekompromisním bojem z postu rektora Princetonské univerzity za „práva univerzitní demokracie“¹⁶ Byla mu nabídnuta funkce guvernéra ve státě New Jersey, kterou přijal. V roce 1912 na sjezdu demokratické strany byl Roosevelt jedním z těch, kdo nejvíce usilovali o to, aby se Woodrow Wilson stal prezidentským kandidátem. Na tomto sjezdu se také seznámil s Wilsonovým přítelem Josephem Danielsem. Poté co byl W. Wilson zvolen prezidentem, jmenoval tohoto muže ministrem námořnictva a právě na tomto ministerstvu se Franklin Roosevelt stal náměstkem.

2.2. Náměstek ministerstva námořnictva

Ve funkci náměstka námořnictva setrval osm let. Objížděl americké námořní základny v zahraničí a velmi se angažoval ve prospěch výstavby nových moderních plavidel. 1. srpna 1914 začala v Evropě První světová válka. Roosevelta se okamžitě pustil do horlivé práce a pracoval na plánech pro námořnictvo. Jeho optimistické prognózy na rychlou porážku Německa a konec války se však brzy ukázaly jako mylné. Přestože se Spojené státy prohlásily za neutrální, začal Roosevelt brzy prosazovat nezbytnost vojenské přípravy. Prezident Wilson, stejně jako většina obyvatelstva, chtěl vyčkávat a nijak nezasahovat. Možnosti náměstka ministerstva námořnictva byly omezené, předložil mnoho návrhů, například na vytvoření rady národní obrany, zavedení všeobecné branné povinnosti a posílení loďstva, všechny však byly zamítnuty.¹⁷

---

¹⁵ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 47.

¹⁶ BROŽ, I., pozn. 4, s. 51.

¹⁷ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2., s. 63.

Prezident Wilson zaslal 21. prosince 1916 všem válčícím stranám nótu, ve které je vyzval, aby sdělily podmínky, za kterých jsou ochotny skončit válku. Berlín se ale přímo nevyjádřil a naopak zintenzivnil ponorkovou válku. Bílý dům se proto rozhodl přerušit k 31. lednu 1917 diplomatické styky s Německem a Roosevelt současně nařídil, aby americká plavidla od května téhož roku chránila prostot kolem Irska a od června také pomáhala Britům v Atlantiku.¹⁸

FDR upozorňoval na rostoucí nebezpečí pro Ameriku, zejména protože německá torpéda posílala ke dnu také americké lodě a zabíjela americké občany. Obzvláště velké pobouření vyvolalo potopení lodi Lusitania, ve které zahynulo asi 1200 civilistů, z toho 12 Američanů.¹⁹ Útok na neozbrojenou francouzskou loď Sussex a také informace podle které, se Německo chystalo navrhnout mexické vládně spojení pro případ německo-americké války, rychle měnily veřejné mínění. Rooseveltovi návrhy po těchto událostech začal prosazovat přímo Bílý dům.

1. února 1917 vyhlásilo Německo neomezenou ponorkovou válku, což by mohl být důvod pro vyhlášení válečného stavu. Vláda však stále vyčkávala, aby byl ozbrojený zásah opravdu „vynucený“. 18. března přišly zprávy o dalších třech lodích potopených německými ponorkami. 20. března se vláda rozhodla pro vstup do války a 2. dubna 1917 předstoupil prezident Woodrow Wilson před Kongres, aby požádal o souhlas s vyhlášením války Německu. 4. dubna 1917 se Kongres i Sněmovna reprezentantů vyslovili naprostou většinou pro a o dva dny později byl vyhlášen válečný stav.²⁰

Početní stav námořnictva se mnohonásobně zvýšil a objem práce ministerstva námořnictva výrazně vzrostl. Roosevelt měl v tuto dobu mnoho práce. Musel se postupně postarat o přepravu stovky tisíc amerických vojáků do Francie. Ocitl se mezi vojenskými vůdci, což velice obohatilo jeho zkušenosti. Pokusil se dokonce navrhnout, že by sám vstoupil do aktivní vojenské služby, ale prezident i ministr to rázně odmítli. Sám během války dvakrát odplul do Evropy a mohl se tak na vlastní oči přesvědčit, že požadavek na urychlení přísunu posil z Ameriky, byl skutečně oprávněný. Za svůj největší úspěch během

---

¹⁸ BROŽ, I., pozn. 4, s. 79.

¹⁹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 21.

²⁰ BROŽ, I., pozn. 6, s. 24.

1. světové války považoval Roosevelt vytvoření minové přehradý vedoucí Severním mořem od Anglie až po Norsko, kde uzavírala německým ponorkám vstup do Atlantiku.²¹

Během jedné z návštěv Evropy, v červnu roku 1918, kdy Roosevelt jako náměstek ministra námořnictva prezidenta Woodrowa Wilsona odjel s delegací sladit s Brity americkou vojenskou kontribuci k vítězství v 1. světové válce²², došlo k prvnímu setkání Franklina Roosevelta a Winstona Churchilla. Toto setkání ale nebylo příliš šťastné. Winston Churchill, tehdy ministr válečného materiálu, přednášel jeden z projevů, který si američané vyslechli. Americká delegace shledávala tento projev urážlivým, a když se Churchillovi představovali jednotlivě, choval se k nim zcela přezíravě, což se mnoha z nich, včetně Roosevelta, dotklo. Jejich antipatie byly vzájemné, Churchill považoval Roosevelta za namyšleného a sebestředného, Roosevelt naopak prohlásil, že Churchill má zastaralé politické názory a že z něj byl při tomto setkání cítit alkohol.

O několik dní později navštívil FDR bojiště ve Francii, kde ještě nedávno probíhaly boje, a přesvědčil se, jak je postaráno o raněné vojáky. Na zpáteční cestě do USA provedl inspekci americké baterie nejtěžších děl. Domluvil se s velitelem, že by mohl být do baterie zařazen v hodnosti kapitán-poručíka.²³ Patrně to myslel naprosto vážně, ale těžký zápal plic ho upoutal na lůžko na další dva měsíce. 11. listopadu přišel konec války a Franklin se tak už vlastní bojové zkušenosti nedočkal.

---

²¹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 69.

²² ALLDRITT, Keith. *Přátelství mocných: Franklin D. Roosevelt a Winston Churchill 1941-1945*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1997, 172 s., [12] s. il. na příl. ISBN 80-206-0545-2 .s. 22.

²³ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 24.

3. FDR prezidentem USA

3.1. Cesta k prezidentskému křeslu

Po skončení První světové války v roce 1920 se FDR začal angažovat i ve vysoké politice. Měl pro to všechny předpoklady, politickou praxi, odpovídající vzdělání, zkušenosti, vhodný věk, reprezentativní vystupování i sympatický osobní vzhled.

Hned pro první poválečné prezidentské volby byl jmenován kandidátem na viceprezidenta. V programu měl mimo jiné i usilování o vstup USA do ženevské společnosti národů.²⁴ Mezi občany převládaly nálady pro izolaci. FDR patřil k menšině, která tehdy ještě veřejnost nepřesvědčila a tak volby vyhráli republikáni. Stal se na místo toho viceprezidentem burzovní společnosti v Marylandu, ale v demokratické straně zůstal nadále aktivní.

V srpnu roku 1921 FDR vážně onemocněl obrnou. Po určitou dobu byl úplně paralyzovaný, ale ani v tomto období ho optimismus, který pro něj byl tak typickou vlastností, neopustil a pevně věřil, že bude znovu chodit. Paní Eleanor a osobní tajemník Louis Howe ho přesvědčili, aby zůstal v činné politice. Už dva týdny po ochrnutí začal psát první dopisy politického charakteru. Jelikož se ještě nemohl osobně zúčastňovat schůzí a shromáždění, převzala tuto roli jeho manželka.²⁵ Ta brzy překonala počáteční plachost, osvojila si řečnické umění a získala znalosti o politickém dění.

Franklin Roosevelt se zasazoval o to, aby se prezidentským kandidátem stal Alfred Smith, tehdejší guvernér státu New York. V roce 1928 se tak skutečně stalo. Alfred Smith navrhoval Rooseveltovi, aby kandidoval na guvernéra a nahradil ho tak v jeho funkci. On však nechtěl, v té době byl totiž zcela nepohyblivý. Pod silou tlaku demokratů z celého státu New York nakonec souhlasil, ve volbách zvítězil a v roce 1928 se tak stal guvernérem státu New York. 11. ledna 1929 při příležitosti převzetí guvernéřského úřadu

---

²⁴ BROŽ, I., pozn. 6, s.27.

²⁵ BROŽ, I., pozn. 4, s. 118.

zaslal FDR zákonodárnému shromáždění svůj program: vyrovnat státní rozpočet, dát do pořádku soudnictví, poskytnout pomoc farmářům a další.²⁶ Zákonodárné shromáždění bylo složeno z většiny republikány, ti odmítali všechna Rooseveltova opatření, která označovali za snahu hájit stranické zájmy demokratů.

3.2. Guvernérem v době krize

Přestože Roosevelt často předpovídal nevyhnutelný krach na burze, byl vypuknutím krize zaskočen. V polovině října 1929 došlo na newyorské burze k prudkému poklesu akcií. 24. říjen se vepsal do dějin jako „černý čtvrtek“. Krize se šířila po celé zemi, zavíraly se podniky a rostl počet nezaměstnaných.²⁷ V USA v té době neexistovalo žádné sociální zákonodárství. Na jaře roku 1930 se začala projevovat všeobecná nespokojenost. 6. března vyšlo do ulic jeden a půl milionu demonstrantů, kteří žádali práci a chléb.²⁸ Byli brutálním způsobem rozehnáni policií.

Tisíce lidí čekaly v dlouhých frontách na polévku zdarma a přibývalo žebráků a bezdomovců. Guvernér Roosevelt dal úřadům ve svém státě pokyn, aby všemi prostředky přispívali na zvýšení zaměstnanosti. Prosadil některá opatření ke zmírnění vykořisťování a veřejně se postavil za zavedení podpory v nezaměstnanosti. Jednal, zatímco ostatní vedoucí činitelé byli pasivní a stát New York se pro zemi stal postupně příkladem. Navíc šikovně zpopularizoval své úspěchy. V létě 1930 byl do kin uveden film „Co vykonal Roosevelt“, který dokumentoval jeho činnost v guvernéřském úřadě pro blaho státu.²⁹ Také stále častěji promlouval prostřednictvím rozhlasu a pronášel působivé projevy. Tato propagace a fakt, že splnil sliby, které dal voličům, zvyšovaly jeho popularitu a v roce 1930 byl do guvernéřského křesla zvolen znovu.

Situace v zemi se však nadále zhoršovala, v zimě na přelomu let 1930 a 1931 bylo již přes 10 milionů nezaměstnaných. Na okrajích měst vznikaly kolonie žalostných chatrčí,

---

²⁶ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 117.

²⁷ VOLEK, Stanislav. Krach na newyorské burze v roce 1929. *Penize.cz* [online]. 2002 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/inflace/15133-krach-na-newyorske-burze-v-roce-1929>

²⁸ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 128.

²⁹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 130.

kterým se říkalo hooverilles podle prezidenta Hoovera, kterého nešťastníci považovali za viníka celé situace. Stejně tak posměšně nazývali noviny „hooverovými dekami“ a obráceným prázdným kapsám říkali „hooverovy vlajky“. V březnu roku 1931 se začaly v hlavních městech jednotlivých států pořádat tzv. hladové pochody. Zástupy nezaměstnaných žádaly práci a jídlo, většina z nich však byla rozmetána policií.³⁰

Roosevelt navrhl vytvoření komise, která by se zabývala otázkou jak zavést pojištění v nezaměstnanosti. Byl za to však tvrdě kritizován a obviňován ze socialismu. 28. srpna 1931 pronesl na zákonodárném shromáždění projev, ve kterém řekl: „Jednou z povinností státu je péče o občany, kteří se stali obětí nepříznivých okolností...Pomoc těmto nešťastným občanům musí vláda poskytnout nikoliv formou milodarů, ale formou plnění své společenské povinnosti.“ Roosevelt doporučil, aby byla v jeho státě zřízena mimořádná pomocná služba. Návrh byl přijat a vznikla organizace TERA (Správa dočasné nouzové pomoci). Šlo průměrně o 23 dolarů na rodinu měsíčně, což nebylo mnoho, ale zachránilo je to od smrti hladem. Pro srovnání, v ostatních státech se jednalo o pouhé 2-3 dolary.³¹

FDR v této funkci jasně ukázal, že se dokáže potýkat s krizí a demokratická strana o něm začala uvažovat jako o kandidátovi na prezidenta. 22. ledna Roosevelt oficiálně oznámil svou kandidaturu a vstoupil do prezidentské volební kampaně s programem známým pod pojmem New Deal (Nový úděl). Znovu objížděl celou zemi v otevřeném automobilu nebo zvláštním vlakem a na každé zastávce pronesl krátkou řeč ke shromážděnému davu. Prohašoval, že nebojuje proti Republikánské straně, ale proti jejímu vedení, jenž je za krizi zodpovědné a apeloval na řadové členy této strany. Jejich ohlas byl pro Roosevelta rozhodně pozitivní, v západních státech dokonce vedli kampaň v jeho prospěch.³²

Rooseveltovým republikánským protikandidátem byl stávající prezident Herbert Hoover. Vítězství ve volbách bylo téměř jisté, nálada veřejnosti byla jasně proti Hooverovi

---

³⁰ Hooverilles. *History.com* [online]. A+E Networks, 2010, 2. 11. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.history.com/topics/hooverville>

³¹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 134.

³² BROŽ, I., pozn. 6, s.30.

a tudíž pro Roosevelta. 8. listopadu 1932 dosáhli demokraté drtivého vítězství, FDR byl zvolen prezidentem s více než 7milionovou převahou hlasů.

3.3. Domácí politika

Američané byli za války vyzýváni, aby přinášeli oběti ve jménu záchrany demokracie. V letech 1914-1918 se ale v zemi objevilo několik desítek tisíc nových milionářů, zatímco 90 procent pracujících nedosahovalo ani existenčního minima.³³ Evropa vřela revolučními myšlenkami a ani Spojené státy nezůstaly v tomto stranou. Už v roce 1919 zasáhla zemi vlna stávek a zesílily protesty proti politice prezidenta Wilsona, které byly tvrdě potlačovány. Situace v zemi se během následujících let neustále zhoršovala. Roosevelt byl zvolen prezidentem v listopadu 1932, na převzetí úřadu ale musel čekat až do 4. března 1933.

V této době panovaly ve Spojených státech zlé časy. Velká hospodářská krize trvala již několik let. Zemi navíc sužoval neúčinný zákon o prohibici, který vynášel gangům načerno obchodujícím s alkoholem obrovské zisky, o které přicházela federální pokladna.³⁴ Řady nezaměstnaných se neustále rozšiřovaly, ale na začátku roku 1933 kdy byly uzavřeny všechny banky v zemi, začali kromě prostých lidí poprvé pociťovat paniku i finanční a průmysloví magnáti a všechny naděje byly vkládány do nového prezidenta.

4. března se před Kapitolem shromáždilo na 100 tisíc lidí. Franklin Roosevelt k nim pronesl tato slova: „Dnes je den národního posvěcení...lid mě požádal, abych zavedl kázeň a ukázal cestu pod mým vedením...lid mě učinil nástrojem své vůle. Přijímám to jako svátost...Prosím pokorně o boží požehnání.“³⁵ V tomto projevu přislíbil okamžité a všestranné kroky k ozdravení hospodářství, především k vytvoření nových pracovních míst.

---

³³ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 77.

³⁴ BROŽ, I., pozn. 6, s.34.

³⁵ BROŽ, I., pozn. 4, s. 167.

FDR od samého začátku nepodřizoval řešení situace stranickým zájmům, ale zájmům celého národa. Svědčí o tom například už samotné složení vlády, do níž přibral i tři republikány a poprvé v dějinách se ve vládě objevila také žena, ministryně práce Francis Perkinsonová.

Hned po převzetí úřadu vydal dekret o uzavření bank do 9. března.,³⁶ Od této chvíle všechny operace s měnou, zlatem a devizami a do jisté míry i burzu, kontrolovala vláda. Když se banky znovu otevřely, zlato se znovu vracelo a vkladatelé začali opět důvěřovat svým peněžním ústavům.

Program Nový úděl, jehož úlohou bylo snížení nezaměstnanosti a zlepšení celkové ekonomické situace v zemi, vyžadoval izolacionismus. Roosevelt prohlašoval, že je třeba, aby každý národ udělal nejprve vše potřebné a důležité pro sebe a potom teprve může zvažovat, co lze udělat pro druhé.

Jedním z nejvýznamnějších kroků ke snížení nezaměstnanosti bylo vytvoření FERA (Federální organizace pro mimořádnou pomoc nezaměstnaným). V jejím čele stál Harry Hopkins, který měl rozsáhlé zkušenosti s pomocí nezaměstnaným.

Proběhly také zásahy do zemědělství, ceny farmářských produktů měly stopnout tak, aby došlo k odstranění rozdílu mezi cenami zemědělských a průmyslových výrobků. FDR se zasadil o levnější úvěry pro farmáře a požadoval snížení daní z nízkých příjmů a naopak zvýšení daní z těch vysokých. Podařilo se mu navíc prosadit zákon o sociálním zabezpečení, který vstoupil v platnost v srpnu 1935.³⁷

Hospodářské reformy a úsporná opatření ovšem některé skupiny obyvatel pobuřovaly. Svědčí o tom například druhý protestní pochod nezaměstnaných veteránů z 1. světové války, kterým byly dočasně sníženy penze. FDR pozval jejich předáky do Bílého domu, nechal pro demonstranty připravit ubytování, poslal k nim vojenský orchestr a nařídil zdravotnické službě, aby je zdarma ošetřila. Navíc požádal svou manželku, aby tábor demonstrantů navštívila.³⁸ Toto chování velice zapůsobilo, zvláště protože všichni

---

³⁶ BROŽ, I., pozn. 4, s. 170.

³⁷ ČERNUŠÁK, Štěpán. *První New Deal*. Praha, 2008. Vedoucí práce PhDr. Ing. Ladislav Tajovský, Phd.

³⁸ BROŽ, I., pozn. 6, s.42.

měli v živé paměti události z prvního pochodu veteránů, kdy prezident Hoover vyslal na potlačení demonstrace armádu.

V prezidentských volbách v roce 1936 se odrazily pozitivní výsledky reforem. I přes negativní kampaň, která byla proti Rooseveltovi vedena ze strany jeho republikánského protivníka, zvítězil o téměř 11 milionů hlasů.

3.4. Zahraniční politika

Zahraniční politika byla zpočátku zastíněna péčí o domácí záležitosti. Prvním významnějším krokem bylo odmítnutí podpory mezinárodní měnové stabilizace na počátku léta 1933. Zároveň ale o rok později stabilizoval hodnotu dolaru a tím pomohl Velké Británii a Francii udržet měny před otřesy, které jim hrozily ze strany Německa a Itálie.

FDR nevyvíjel nijak velké úsilí vrátit Ameriku do světových událostí, protože si byl dobře vědom nálad americké veřejnosti, naopak se snažil držet USA stranou všech konfliktů.³⁹

V roce 1935 se zasadil o prosazení zákona o neutralitě a dalších obdobných zákonů. Žádal, aby byly přerušeny všechny obchodní styky s agresory a aby se dodávky, původně určené těmto státům, převedly na země, které se staly jejich oběťmi. V tomto případě ovšem neuspěl. Kongres trval na uvržení embarga proti oběma stranám.

Po celou dobu podporoval přijetí zákonů umožňujících posílení amerického námořnictva, zejména kvůli zvyšující se aktivně japonského a čínského námořnictva.

V říjnu 1937 FDR vystoupil v Chicagu s významným projevem, ve kterém navrhl, aby „mírumilovné státy sladily svůj postup při uvalování karantény na agresory“ Přestože tím nebylo míněno nic víc než přerušování diplomatických styků, vyvolal tento návrh zděšení, což Roosevelta nutilo, aby zpomalil ve snaze o vytvoření mezinárodního kolektivního bezpečnostního systému.⁴⁰

---

³⁹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 50.

⁴⁰ BROŽ, I., pozn. 6, s. 52.

V době, kdy se v Mnichově jednalo o osudu Československa, se FDR stále držel linie izolacionismu, ale vyzýval Hitlera k jednání, která by měla vyústit v mírové řešení.

Po obsazení Československa německou armádou FDR přitvrdil svůj postoj a začal vystupovat proti izolacionismu. 4. ledna 1939 řekl: „Když se cílevědomě snažíme být neutrální, mohou se naše zákony ukázat jako nespravedlivé, protože mohou ve skutečnosti pomáhat agresorům a zbavovat pomoci oběti.“ Prezident se tak jednoduše vyslovil proti diktaturám. Nemyslel tím pouze diktatury ve světě, ale i určité kruhy ve vlastní zemi.⁴¹

V létě 1939 navštívil USA britský královský pár. Prezident se Jiřímu VI. Svěřil se svými myšlenkami a plány pro případ, že by vypukla válka. Vše bylo neoficiální a nezávazné. V tomtéž duchu bylo britské zpravodajské službě oznámeno, že prezident USA je na jejich straně a proto se povoluje tajná spolupráce s americkou zpravodajskou službou.

V srpnu 1939 vyzval Roosevelt Kongres k revizi zákona o neutralitě s tím, že zákaz dodávání zbraní bude platit jen vůči agresorovi. Izolacionisté se ale postarali o to, aby tento nápad neprošel. Necelý měsíc poté vpadla německá armáda do Polska.

---

⁴¹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 287.

4. Druhá světová válka

FDR se naposledy pokusil o odvrácení války 25. srpna 1939, když napsal přímo Hitlerovi: „Celý svět se modlí, aby Německo přistoupilo na polský návrh k arbitráži.“⁴² Přesto německý Wehrmacht vtrhl 1. září 1939 do Polska. Dva dny poté Francie a Velká Británie vyhlásily Německu válku. Staly se tak válčícími stranami a podle zákona o neutralitě jim tedy nemohly být prodávány suroviny a potraviny na úvěr. Prezident Roosevelt si uvědomoval nebezpečí a předpokládal, že válka brzy zasáhne i jeho zemi, ale jako prezident, pouhý rok před volbami, musel respektovat vůli Kongresu i smýšlení veřejnosti. 3. září 1939 pronesl Roosevelt v rozhlasovém pořadu „Hovory u krbu“: „Tato země zůstane neutrální, nemohu však požadovat na každém Američanovi, aby zůstal neutrální v myšlenkách. I neutrální má právo vidět fakta. Ani od neutrála nelze žádat, aby umlčel svého ducha a ohlušil své svědomí.“⁴³

5. září podepsal prezident zákon o neutralitě a vývoz zbraní a válečného materiálu byl tímto zakázán. 21. září se ale obrátil na Kongres a přiznal, že tohoto svého rozhodnutí velmi lituje. Poukázal na zhoubné následky neutrality, která způsobila, že mocnost, která vyhrožuje válkou, si mohla být předem jistá tím, že každý protivník z řad námořních mocností bude oslaben z důvodu odepření odvěkého práva opatřit si cokoli kdekoli.⁴⁴

Sám se snažil najít nějaký kompromis, kterým by tuto situaci mohl řešit. Podařilo se mu prosadit doplněk zákona o neutralitě, který umožňoval spojencům nakupovat od USA zbraně a munici v případě, že zaplatí hotově a zboží si sami přepraví.

---

⁴² BROŽ, I., pozn. 4, s. 171.

⁴³ BROŽ, I., pozn. 4, s. 172.

⁴⁴ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 301.

4.1. Jaro 1940

Období mezi říjnem 1939 a dubnem 1940 bylo pro evropské státy poměrně poklidné a válka se projevila jen několika menšími střety.

9. dubna 1940 napadla německá armáda Dánsko a poté i Norsko. 10. května začala německá Lufwaffe s nálety na Francii, Nizozemí a Belgii.

Winston Churchill se stal 2. září 1939 ministrem námořnictva. Osm dní po převzetí úřadu dostal vzkaz od prezidenta Roosevelta, ve kterém mu navrhoval navázání a udržování osobních vztahů.⁴⁵ Byl to nezvyklý krok, hlava jednoho státu obvykle nenabízela neoficiální přátelskou výměnu dopisů pouze jednotlivci. Roosevelt k tomu ovšem měl své důvody. Oficiální americká politika odmítala jakékoliv zasahování do války a prezident se k ní samozřejmě také hlásil. Osobně jej ale rozmach fašismu a dění v Evropě velmi znepokojovalo. Chtěl proto mít lepší přehled a nemyslel si, že může počítat s pomocí ministerstva zahraničí ani americkým ambasádám v evropských městech. Na konci svého dopisu Churchillovi napsal: „Chci, abyste věděl, že vždy uvítám, když se mnou zůstanete v osobním styku a budete mě informovat o všem, co uznáte za vhodné.“⁴⁶ Churchill ihned odeslal souhlasnou odpověď a v následujících letech spolu udržovali pravidelnou korespondenci.

V květnu 1940 se Winston Churchill stal britským ministerským předsedou. 31. července požádal Roosevelta o podporu. Stále více ho znepokojovala možnost ztráty lodí, které převážely zásoby na Britské ostrovy.⁴⁷ Prosil tedy Roosevelta, aby použil některé staré americké torpédoborce na ochranu obchodních lodí a ten tak musel znovu hledat způsoby, jak to zařídit.

Řešení se naštěstí našlo brzy. Velká Británie zrovna v té době jednala s USA o vojenských základnách, které byly pod britskou zpravou a rozprostíraly se na americkém území. Roosevelt dostal nápad, aby požadované torpédoborce byly považovány za kompenzaci Británii právě za tyto základny. S tím ale Churchill nesouhlasil. Požadoval,

---

⁴⁵ BEST, Geoffrey. *Churchill: a study in greatness*. New York: Hambledon and London, 2001, xii, 370 p., [16] p. of plates. ISBN 18-528-5253-4. s. 216.

⁴⁶ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 28

⁴⁷ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s.289.

aby bylo uvedeno, že vláda Jeho Veličenstva věnuje základny USA jako projev vděčnosti. S tím ovšem nemohl souhlasit naopak Roosevelt, protože by to bylo v rozporu se zákonem o neutralitě. Nakonec se spolu shodli na řešení. Dvě z těchto základen (na Bermudách a na Newfoundlandu) byly „velkoryse věnovány a s radostí přijaty“.⁴⁸

4.2. Prezidentské volby v USA v roce 1940

Na podzim roku 1940 vrcholila v USA předvolební prezidentská kampaň. FDR byl opět nominován demokratickou stranou a jeho republikánským protikandidátem se stal Wendell Willkie.

Wendell Willkie veřejně vystupoval a řečnil mnohem více než Roosevelt, oceňoval New Deal a stejně jako Roosevelt kritizoval americké izolacionisty. Sám se ale připravil o mnoho hlasů, když začal veřejně obviňovat Roosevelt z toho, že tlačí USA do války. V jednu chvíli obvinil prezidenta, že podporuje válku a že američtí vojáci jsou již na cestě do Evropy. To vyvolalo mezi lidmi paniku a Bílý dům zaplavily dopisy, které ho žádaly, aby slíbil americkým matkám, že jejich syny do žádné války nepošle.⁴⁹

Prezident v reakci na tyto události pronesl 28. října 1940 projev, ve kterém zdůrazňoval zákon o neutralitě, přestože byl sám proti němu, a prohlásil, že „se nebudeme (Američané) účastnit žádných cizích válek, nebudeme používat naši armádu, letectvo ani námořnictvo k boji v cizích válkách, pokud nebudeme sami napadeni.“ O pár dní později ve Filadelfii zašel ještě dál a slíbil: „Vaši chlapci nebudou posláni do žádné cizí války.“⁵⁰

Roosevelt své voliče přesvědčil, zvítězil nad Willkiem a stal se tak potřetí prezidentem USA.

---

⁴⁸ BROŽ, I., pozn. 6, s. 60.

⁴⁹ BROŽ, I., pozn. 4, s. 180.

⁵⁰ JENKINS, Roy. *Franklin Delano Roosevelt: The American Presidents Series: The 32nd President, 1933-1945*. First edition. New York: Henry Holt and Company, 2003. ISBN 978-146-6833-074. s. 114.

4.3. Smlouva o půjčce a pronájmu

Americké volby značně pozdržely pomoc Británii. Churchill nutně potřeboval další letadla, lodě, zbraně, náboje i materiál, ale neměl již čím zaplatit. Roosevelt, který měl již prezidentské křeslo jisté, mohl začít přesvědčovat americkou společnost o nutnosti rozsáhlejší pomoci evropským státům, které byly ohrožovány Hitlerem a zviditelnit své sympatie k Britům.

Roosevelt představil projekt nazvaný „Lend and Lease Agreement“ (Smlouva o půjčce a pronájmu), jehož účelem bylo poskytnutí válečného materiálu a služeb Spojencům po dobu válečných událostí. Vzápětí požádal Kongres o souhlas se zapůjčením vojenského materiálu Velké Británii za 7 miliard dolarů.⁵¹ Kongres s tím pochopitelně nesouhlasil a prezident tak musel přesvědčovat jak obyčejné občany, tak profesionální politiky. Často volil přirovnání, která byla velmi působivá a zároveň snadno srozumitelná pro všechny vrstvy obyvatel. Například: „Hoří-li u souseda a je také ohrožen váš dům, nebudete přece žádat, aby vám předem zaplatil za hadici, a k tomu si jí ještě sám odnesl. Půjčíte mu hadici, dosáhnete toho, že vaše střecha nechytne a jen ho požádáte, aby vám ji potom vrátil. Hoří-li Evropa a je nebezpečí, že chytne i u nás, pak půjčíme své nástroje těm, kteří jsou ohroženi, sami jim je dovezeme a tím zaručíme, že nebudeme muset sami bojovat. Až válka skončí, požádáme sousedy o vrácení nástrojů a nějak to s nimi zúčtujeme.“⁵²

Prezident nakonec s podporou veřejnosti zvítězil a smlouva byla Kongresem 11. března 1941 schválena. Prezident nyní mohl poskytovat válečný materiál jakémukoliv státu, jehož obranu považoval pro Spojené státy za životně důležitou.⁵³ Amerika ale nyní už nepatřila mezi neutrální země a lodě převážející materiál do Evropy musely být chráněny před německými ponorkami.

Když se 31. března 1941 objevily německé ponorky v neutrálních vodách, rozkázal prezident zabavit 65 německých plavidel kotvících v amerických přístavech.⁵⁴

---

⁵¹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 348.

⁵² BROŽ, I., pozn. 6, s. 65.

⁵³ BROŽ, I., pozn. 6, s. 66.

⁵⁴ BROŽ, I., pozn. 4, s. 183.

O dva týdny později byla Němci potopena americká obchodní loď Robin Moor. Prezident odpověděl vyhlášením stavu celonárodní pohotovosti a nařídil uzavřít německé i italské zastupitelské úřady na území USA.⁵⁵

27. května 1941 se Britům podařilo zaznamenat cenné vítězství, potopili německou bitevní loď Bismarck. Roosevelt Churchillovi k tomuto úspěchu vřele a upřímně gratuloval. „Všichni jsme velmi šťastni, že se vám podařilo vystopovat Bismarck a že konečně navždy zmizel“⁵⁶ zněl telegram z Washingtonu.

Když Němci v září 1941 potopili u Islandu další dvě obchodní lodě a navíc zahájili palbu na americké vojenské plavidlo, prezident oznámil, že americké válečné lodě budou chránit námořní cesty s tím, že mají rozkaz okamžitě zahájit palbu jako první na kterékoli plavidlo Osy. Po dalších útocích bylo rozhodnuto, že i civilní lodě plující do Evropy mohou být ozbrojeny.⁵⁷

V listopadu 1941 odjel prezidentův vyslanec do Británie a předal ministerskému předsedovi prezidentův vzkaz. Byl to úryvek z básně *Building of the ship*, který Roosevelt vlastní rukou opsal.⁵⁸ Jednalo se o velmi osobní gesto, které Britové považovali za výraz podpory a přátelství z americké strany.

4.4. Napadení SSSR

22. června 1941 napadl Wehrmacht Sovětský svaz. Stalin, přestože byl svými rozvědčíky několikrát varován před německou ofenzivou a dokonce mu byly sděleny přesné termíny útoku, až do poslední chvíle věřil, že Hitler dodrží pakt o neútočení. Tento útok byl nečekaný a šokující pro veřejnost jak v Americe, tak v Evropě a přestože ruský režim byl často a silně kritizován, neměnilo to nic na soucitu s ruským lidem.⁵⁹

I když američtí ministři nepředpokládali, že by se Rusko mohlo udržet déle než tři měsíce, prezident Roosevelt neviděl situaci tak pesimisticky a již 25. června 1941 navrhl

---

⁵⁵ BROŽ, I., pozn. 6, s. 67.

⁵⁶ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 36.

⁵⁷ BROŽ, I., pozn. 6, s. 67.

⁵⁸ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 352

⁵⁹ BEST, G., pozn. 45, s. 251.

rozšířit platnost Smlouvy o půjčce a pronájmu také na Rusko.⁶⁰ Poslal do Moskvy svého důvěrníka Harryho Hopkinse, který byl tou dobou u Churchilla a dal mu pokyn, aby do Moskvy odletěl rovnou z Londýna. Churchill po něm vzkázal Stalinovi, že „s nimi může počítat“.⁶¹

Harry Hopkins přiletěl do Moskvy koncem července 1941. Stalin se s ním setkal dvakrát. Při první schůzce sdělil Hopkinsovi co vše Sovětský svaz potřebuje pro svou obranu. Při druhé prohlásil, že USA také jistě brzy vstoupí do války a společnými silami poté Německo porazí.⁶²

Harry Hopkins později hlásil Rooseveltovi, že Stalin je člověk na svém místě, který ví co dělá a jenž na něj svými hlubokými znalostmi udělal velký dojem. Zároveň vyjádřil přesvědčení, že Sovětský svaz nebude rychle a snadno poražen, jak se původně domnívali američtí ministři.⁶³

4.5. Atlantická charta

První schůzka amerického prezidenta a britského ministerského předsedy se uskutečnila v srpnu roku 1941. Většina organizačních opatření byla provedena v utajení. Dokonce někteří členové britské i americké vlády netušili, co se bude dít. Nebyl informován ani tisk a místo a čas setkání se dokonce podařilo zcela udržet v tajnosti.⁶⁴

Roosevelt s Churchillem se svými delegacemi se sešli na palubě dvou válečných lodí, amerického křižníku Augusta a britském křižníku Prince of Wales. Churchill nejprve vstoupil na palubu Augusty, aby zde předal Rooseveltovi formální dopis od krále Jiřího VI.

První oběd proběhl v neformální atmosféře, po něm se oba muži rozešli, aby mohli konzultovat se svými poradci a večer se opět sešli na palubě Augusty již za přítomnosti fotografů. Po večeři vystoupil Churchill se svou skvěle připravenou řečí, jež byla vášnivou výzvou k americké válečné intervenci ozvláštňenou vtipnými frázemi a působivými

---

⁶⁰ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 363

⁶¹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 71.

⁶² BROŽ, I., pozn. 6, s. 73.

⁶³ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 366.

⁶⁴ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 48.

metaforami. Prezident poslouchal zaujatě a velmi pozorně. Chvíli poté prohlásil, že je připraven na společnou deklaraci politických cílů.⁶⁵

Následujícího rána přivítal ministerský předseda prezidenta s americkou delegací na palubě Prince of Wales, aby se společně účastnili ranní bohoslužby. Tři církevní písně, které v jinak tichém zálivu zazněly hlasy stovek mužů byli silně emočním zážitkem, který byl podle slov přítomného spisovatele a novináře H.V. Mortona „ve své působivosti téměř nesnesitelný.“⁶⁶

Poslední den odpověděl Roosevelt na dopis králi, ve kterém mimo jiné napsal: „Bylo mi ctí osobně poznat pana Churchilla. Jsem plně přesvědčen, že naše názory půjdou spolu ruku v ruce.“⁶⁷ Následujícího rána bylo schváleno osm návrhů konečného konceptu Atlantské charty.

Přes veškeré sympatie se oba muži v mnoha věcech neshodli, Churchill vyzýval Roosevelta k přímému vstupu USA do války a ten naopak kritizoval britskou nadvládu nad Indií, Egyptem, Palestinou a dalšími zeměmi. Zdůrazňoval nutnost osvobození kolonií, s čímž samozřejmě Churchill nemohl souhlasit. Britské velení mělo zájem na zachování a pokud možno posílení svého vlivu zejména na Středním východě. Roosevelt si rovněž nepřál, aby se těchto oblastí zmocnili Němci nebo Italové, ale také nechtěl, aby si zde Britové upevnili své pozice, protože Amerika měla v této části světa i své vlastní zájmy.⁶⁸

Nakonec byla 14. srpna podepsána deklarace nazývaná Atlantická charta, ve které oba státníci prohlásili jménem svých národů, že „neusilují o územní nebo jiné zisky, respektují právo všech národů zvolit si vládní formu, v níž chtějí žít; přejí si, aby svrchovaná práva a samostatnost byly vráceny národům, kterým byly násilím sebrány; uznávají právo všech zemí mít za rovných podmínek přístup k obchodu a ke světovým zdrojům surovin; podporují hospodářskou spolupráci; vyjadřují přesvědčení, že po válce bude nastolen takový mír, který všem zemím umožní žít v bezpečí a považují za nutné upustit od používání síly a zbavit národy břemene zbrojení.“⁶⁹ Rovněž se dohodli na

---

⁶⁵ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 50

⁶⁶ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 51.

⁶⁷ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 52.

⁶⁸ BROŽ, I., pozn. 4, s. 195.

⁶⁹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 73.

aktivní pomoci Sovětskému svazu a již brzy na to začaly americké lodě v doprovodu amerických i britských torpédoborců dovážet náklady zbraní a munice do Sovětských přístavů.

Od 22. prosince 1941 do 14. ledna 1942 se konala další schůzka prezidenta, ministerského předsedy a náčelníků štábů USA a VB pod krycím názvem Arcadia. Strategické záměry projednáváné na tomto setkání nepočítaly s rozhodnými akcemi na podporu sovětských vojsk.⁷⁰ Přesto se těžiště boje odehrávalo právě na východní frontě, kde dosud neporažení Němci utrpěli obrovské ztráty. Jen do konce ledna 1942 zde přišlo o život přibližně 833 tisíc německých vojáků a bylo zničeno přes 4000 německých tanků a 7000 letadel. „Rusové pobíjejí více vojáků nepřítele a ničí více jeho výzbroje než ostatních pětadvacet států Spojených národů dohromady“, prohlásil Roosevelt v květnu 1942.⁷¹

4.6. Japonská hrozba

Vztahy mezi USA a Japonskem byly napjaté již od třicátých let, kdy Japonsko využilo krize v Evropě k rozšíření své moci v Asii. Na konci roku 1937 během vojenského útoku na Čínu potopila japonská letadla americký dělový člun, zabila dva námořníky a několik desítek dalších zranila. Japonsko se za tento omyl omluvilo a pro americkou vládu tím byla situace pro zatím vyřešena. USA kritizovaly japonskou agresi a odmítly uznat jeho nárok na dobytá čínská území, ale aktivně nezasahovaly.⁷²

Japonsko bylo značně závislé na dovozu surovin z USA, především na ropě, která byla z 80% dovážena právě z Ameriky. V roce 1940 se japonská vláda v čele s premiérem Fumimaro Konoem rozhodla vyřešit tuto závislost obsazením ropných polí a dalších zdrojů surovin na území kolonií.⁷³

V reakci na rostoucí hrozbu se prezident Roosevelt rozhodl přemístit Tichomořské loďstvo z Kalifornie do Pearl Harboru na Havaji. Věřil, že přítomnost loďstva odradí

---

⁷⁰ JENKINS, R., pozn. 50, s. 134.

⁷¹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 76.

⁷² BROŽ, I., pozn. 6, s. 52.

⁷³ GILLON, Steven M. *Pearl Harbor: FDR vede národ do války*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013, 222 s., [8] s. obr. příl. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-3696-4. s. 30.

Japonce od další agrese. Ve skutečnosti však loďstvo nikdy nebylo dostatečně silné, aby bylo schopné ofenzivní akce a jeho přítomnost byla do značné míry symbolická.⁷⁴ To byl také důvod, proč prezident otálel s uvalením ekonomických sankcí, chtěl udržet mír v Atlantiku.

26. července 1940 odsouhlasil Roosevelt omezené embargo na vývoz leteckého benzínu, železa a oceli. Mezi oběma národy se pomalu stupňovalo napětí a nepřátelství. Japonci odpověděli na embargo obsazením části Indočíny. Roosevelt kontroval celkovým zákazem vývozu železa a oceli a také oznámil 100milionovou půjčku Číně. Dva dny na to podepsali Japonci Pakt tří s Německem a Itálií.⁷⁵ Věřili, že hrozba boje na dvou frontách USA odradí od kroků, které by mohly vést ke konfliktu.

Roosevelt chtěl získat čas. Na počátku roku 1941 nahradilo Tokio svého velvyslance v USA admirálem Nomurou, který byl zastáncem zlepšení vztahů mezi oběma zeměmi. Roosevelt toto jmenování uvítal, Nomuru přijal srdečně a navrhl, aby se co nejdříve setkal s ministrem zahraničí Cordellem Hullem a probral s ním možnosti, jak vztahy zlepšit.⁷⁶ Přestože se oba muži setkali nejméně padesátkrát, ministr velvyslanci nedůvěřoval a jejich jednání, trvající několik měsíců, nikam nevedla.

Během té doby se japonská agrese nadále stupňovala. 26. července 1941 podepsal Roosevelt nařízení, podle kterého museli Japonci před každou dodávkou ropy a benzínu žádat o povolení k vývozu. Zároveň dal ale svým ministrům jasně najevo, že je žádoucí, aby byly všechny tyto žádosti schváleny. Chtěl pouze vyslat signál Japonsku, že by mohlo o tyto zdroje přijít, pokud bude pokračovat ve svých akcích. Poté opustil Washington, aby se sešel s Winstonem Churchillem. V době jeho nepřítomnosti se náměstek ministra zahraničí rozhodl jednat v přímém rozporu s prezidentovým nařízením a zmrazil veškerý export. Roosevelt se o tom dozvěděl až o více než dva týdny později a nakonec se rozhodl tuto situaci neměnit.⁷⁷

---

⁷⁴ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 31.

⁷⁵ BROŽ, I., pozn. 6, s. 58.

⁷⁶ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 32.

⁷⁷ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 33.

Japonci byli embargem šokováni. Nahrávalo to ovšem těm, kteří usilovali o válečnou konfrontaci. FDR se chtěl vyhnout rychlému začátku války, potřeboval získat čas na posílení armády, a proto dával Japoncům najevo, že je nakloněn jednáním. Ke zrušení embarga však nedošlo a Konoe 16. října rezignoval. Byl nahrazen ministrem války Hideki Tódžem, který usiloval o rychlý a přímý vstup do války. Rozhodl, že Japonsko bude pokračovat ve vyjednávání do 25. listopadu, pokud nedojde k dohodě, pravděpodobně přistoupí k válečným akcím.⁷⁸ Pro tato jednání vyslala vláda do Washingtonu Sakuro Kurusua. Oficiální mírové rozhovory začaly 10. listopadu a trvaly po jedenáct dní. 20. listopadu předložili japonští zástupci poslední návrh. Žádali šestiměsíční čas na rozmyšlenou, během této doby by se vztahy vrátily na úroveň před embargem. Na oplátku za ukončení embarga by přistoupili na zastavení další expanze.⁷⁹ Roosevelt se stále snažil o smířlivou odezvu a hledal kompromisy. Mnoha lidem, s Cordellem Hullem v čele, však toto jednání připadalo nemorální a rozhodli se Japoncům prezidentovi návrhy na kompromis vůbec nepředat. 26. listopadu předal Hull oficiální odpověď, která neměla s prezidentovým smířlivým tónem nic společného. Informoval velvyslance, že embargo bude pokračovat, dokud Japonsko „nestáhne všechny pozemní, námořní a vzdušné síly z Číny a Indočíny.“⁸⁰

Večer 6. prosince 1941 přijel do Bílého domu poručík Schulz s přísně tajným dokumentem. Jednalo se o třináct ze čtrnácti bodů japonské odpovědi na americký návrh z 26. listopadu. Tuto zprávu se podařilo zachytit americké zpravodajské službě. Již v srpnu roku 1940 prolomily spojené státy japonský diplomatický kód a prezident tak celou dobu věděl, jaké kroky dělá japonská vláda. Nepodařilo se ovšem prolomit vojenský kód, takže mnoho důležitých informací stále zůstávalo utajeno.⁸¹ Prezident si zprávu podrobně přečetl a byl jí velmi znepokojen. Nenaznačovala žádnou naději na diplomatické urovnání a svalovala veškerou vinu výhradně na přístup USA. Rooseveltovi poradci však jeho obavy nesdíleli. Přestože považovali ozbrojený střet za nevyhnutelný, nenašli ve zprávě nic, co by

---

⁷⁸ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 36.

⁷⁹ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 37.

⁸⁰ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 386, 387.

⁸¹ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 45.

znamenal bezprostřední hrozbu. Sám prezident si velmi pravděpodobně nemyslel, že by se cílem měl stát americký objekt, očekával útok na britskou Malajsii nebo nizozemskou východní Indii. Japonci by tak mohli ovládnout obrovské území bohaté na přírodní zdroje, což by z nich udělalo mnohem mocnějšího a hrozivějšího nepřítele a zároveň oslabilo Brity.⁸² Roosevelt ovšem pochyboval, že by motivoval národ, aby šel do války za záchranu britských kolonií v Tichomoří.

Druhý den ráno dostal prezident čtrnáctý bod japonské odpovědi. Znepokojující byl rozkaz japonskému velvyslanectví, aby předložili toto poselství přesně ve 13:00. Utvrdilo ho to v přesvědčení, že Japonci mají v úmyslu zaútočit za úsvitu někde v Tichomoří. Byla proto poslána varování námořnictvu a základním pozemním sil v Tichomoří a v oblasti Panamského průplavu.⁸³

Prezident i jeho váleční poradci si velmi dobře uvědomovali, že jejich loďstvo není připraveno na válku v Tichomoří, potažmo na válku na dvou frontách. Podle Paktu tří by totiž Německo a Itálie vyhlásily USA válku také. Jednání ovšem selhalo, japonský císař 2. prosince schválil rozkaz k válce a Tokio poslalo zprávu svému velvyslanci, aby zničil šifrovací stroje. Americká rozvědka zaznamenala velkou japonskou flotilu, která vyplula z Indočíny směrem k Thajsku. Prezident se pokusil apelovat přímo na císaře osobním poselstvím. Napsal: „Obracím se na Vaše veličenstvo v této chvíli s nadějí, že se Vaše veličenstvo může stejně jako já zamyslet v této krajně naléhavé situaci nad způsobem, jak rozptýlit temná mračna.“⁸⁴ Toto poselství se však k císaři nedostalo. Japonské vedení se už rozhodlo pro válku a nemohlo si dovolit riskovat, že by císař změnil názor. Japonští vojenští představitelé poselství zadrželi, císaři bylo předáno jen několik minut před útokem na Pearl Harbor.⁸⁵

---

⁸² JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 388.

⁸³ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 389.

⁸⁴ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 40.

⁸⁵ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 41.

4.7. Útok na Pearl Harbor a vyhlášení války

Když bylo evidentní, že se jednání blíží ke konci, rozhodli se američtí váleční poradci varovat své velitele v Tichomoří, přestože si nemysleli, že by si Japonci troufli zaútočit na americký cíl. Poslali zprávu také Walteru Shortovi, veliteli pozemních sil na Havaji, ve které stálo: „Jednání s Japonskem...selhala a japonskou agresi lze očekávat během několika dnů...Příští japonské kroky nepředvídatelné, nepřátelské jednání možné kdykoliv...Tuto depeši lze považovat za válečnou výstrahu.“⁸⁶

17. listopadu opustila japonská flotila výcvikovou základnu v zátocě Saeki a vyplula v naprostém utajení v noci, bez světel a s vypnutými rádiovými přístroji, na dlouhou cestu směrem k Pearl Harboru. 7. prosince v 5:50 ráno byla flotila přibližně 400 kilometrů severně od ostrova Oahu. V 6:00 vyslaly letadlové lodě do vzduchu první vlnu 183 letadel. Startovala současně ze všech šesti lodí. V 7:05 startovala druhá vlna 167 letadel. V 7:58 velitelství na Fordově ostrově ohlásilo: „Nálet na Pearl Harbor, toto není cvičení!“⁸⁷

Generál Tódžo měl k dispozici zprávu japonského konzula z Honolulu nazvanou „informace 1800“, která obsahovala informaci o situaci v Pearl Harboru dne 6. prosince 1941 s přesnými počty, názvy a polohou amerických plavidel. Ze stovky lodí, které toho dne v přístavu kotvily, bylo hlavním cílem osm bitevních lodí, z nichž sedm bylo uvázaných u kotviště Battleship Row na Fordově ostrově. Během pár minut bylo všech sedm zasaženo. V téže době utrpěly obrovské škody námořní letecké základny na Fordově ostrově a v zátocě Kaneoke, letiště námořní pěchoty a základny armádního letectva.⁸⁸

První útočná vlna ukončila akci kolem 8:45 a otočila se zpět k letadlovým lodím. Asi po půl hodině se objevila druhá vlna. Zatímco první měla výhodu momentu překvapení, druhá se setkala se silnou protileteckou palbou. Téměř 90% všech škod způsobila první vlna. Připravená byla ještě třetí vlna útoku, nicméně bylo rozhodnuto, že mise je splněna a úderný svaz se tak ve 13:00 vydal na cestu k domovu.⁸⁹

---

⁸⁶ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 39.

⁸⁷ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 56.

⁸⁸ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 58.

⁸⁹ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 59.

Po dvou hodinách náletu zbyly z přístavu jen trosky. Japonské bombardéry za tuto dobu stihly potopit nebo alespoň vážně poškodit osm bitevních lodí, tři křižníky, čtyři torpédoborce a zničit 350 letadel. Zabito nebo zraněno bylo 3566 mužů. Z 2238 mrtvých zahynula téměř polovina na USS Arizoně, kde jsou tito lidé pohřbeni dodnes.⁹⁰ Na druhou stranu se však Japoncům nepodařilo některé důležité cíle vůbec zasáhnout, například doky a sklady pohonných hmot zůstaly nedotčeny.

Hlášení o útoku na Pearl Harbor zachytila námořní základna v San Franciscu. Zpráva byla poslána do Washingtonu asistentu náměstka námořnictva. 27 minut poté, co začalo bombardování Oahu, informovala operátorka ústředny Bílého domu Roosevelta, že má telefon s velmi naléhavým sdělením. „Pane prezidente, bylo zachyceno rádiové hlášení z Honolulu od vrchního velitele oznamující všem našim stanicím, že probíhá nálet a že toto není cvičení. Vypadá to, jako kdyby Japonci zaútočili na Pearl Harbor,“⁹¹ Roosevelt si v tuto chvíli velmi pravděpodobně neuvědomoval, jak velký by rozsah škod mohl být. Stejně jako většina jeho poradců považoval Pearl Harbor za velmi odolný.

Prezident měl ve chvíli, kdy se o útoku dozvěděl po ruce pouze základní osazenstvo Bílého domu. S výjimkou válečného kabinetu byla v neděli většina zaměstnanců a asistentů pryč. Roosevelt nechal okamžitě povolát svou sekretářku Grace Tullyovou a telefonní operátorky. Osobně telefonoval ministru války Henrymu Stimsonovi a s ministru zahraničí Cordellu Hullovi, aby se okamžitě vrátili do úřadu.

Roosevelt v tuto chvíli potřeboval informace. Věděl pouze to, že Japonci zaútočili. Mezi Bílým domem a Pearl Harborem nebylo přímé spojení, což komunikaci ztěžovalo. Během příštích minut hlásil generál Marshall, že „útok stále trvá a Američané utrpěli rozsáhlé škody a významné ztráty na životech.“⁹²

V 15:00 se prezident sešel s vysokými vojenskými představiteli, aby probrali nastalou situaci. Během hodiny, kdy spolu hovořili, přicházely další zprávy a byly čím dál horší. V 15:50 předala sekretářka Rooseveltovi dlouhé hlášení, které zhatilo všechny

---

⁹⁰ BROŽ, I., pozn. 6, s. 81.

⁹¹ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 60.

⁹² GILLON, S. M., pozn. 73, s. 68.

naděje, že se námořnictvu podařil protiútok a škody nejsou tak velké. Informace však stále nebyly úplné, v některých případech byly naopak vyloženy milně.⁹³

Miliony Američanů si poslechly tuto zprávu z rozhlasového vysílání. Veřejné mínění se v tu chvíli obrátilo, americká veřejnost nyní volala po pomstě a plně podporovala svého prezidenta ve válečných plánech.⁹⁴

Následující den vystoupil prezident Roosevelt v Kongresu. Odmítl všechny návrhy projevu, které připravili jeho spolupracovníci, a rozhodl se vystoupit s vlastním projevem, který obsahoval méně než 500 slov.⁹⁵ Byl stručný avšak srozumitelný, obsahoval fakta a stal se jeho nejznámějším projevem. Řeč zněla takto: „Včera, 7. Prosince 1941, v den, který bude navždy žít v naší paměti jako den hanby, byly Spojené státy severoamerické náhle a s rozmyslem napadeny námořními a leteckými jednotkami japonského císařství... Spojené státy žily s tímto národem v míru...Vzdálenost mezi Havají a Japonskem je jasným důkazem toho, že útok byl připraven předem...Mnoho amerických životů bylo ztraceno...Japonsko zahájilo náhlou ofensivu v celé Tichomořské oblasti...Jako vrchní velitel všech branných a námořních sil jsem nařídil, aby byly zahájeny veškeré kroky nutné pro naši obranu...Žádám, aby Kongres vyhlásil, že ode dne nevyprovokovaného a zákeřného japonského útoku nastal válečný stav mezi Spojenými státy a Japonskem.“⁹⁶

Fašističtí vůdci Hitler a Mussolini byli tímto útokem překvapeni. Německo udržovalo s Japonskem úzký spojenecký vztah. Oba ale tato zpráva velmi potěšila. Hitler byl v době útoku na polním velitelství v pruském Rastenburgu. Když se o tři dny později vrátil do Berlína, dal svolat na 11. prosince 1941 Říšský sněm a pronesl řeč plnou ostrých útoků a očerňování Roosevelta a USA. Ještě ten den vypovědělo Německo Spojeným státům válku.⁹⁷

---

⁹³ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 75, 76.

⁹⁴ BROŽ, I., pozn. 4, s. 201.

⁹⁵ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 79.

⁹⁶ *Za lepší svět: Franklin Delano Roosevelt Projevy z let 1941 - 1945*. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1947. s. 3 – 4.

⁹⁷ BROŽ, I., pozn. 6, s. 83, 84.

4.8. Americké internační tábory pro Japonce

V prosinci 1941 žilo ve Spojených státech asi 110 tisíc Japonců. Strach ze sabotáží, terorismu a špionáže ze strany těchto lidí vedl Roosevelta k nejkontroverznějšimu rozhodnutí jeho prezidentství.

Již v roce 1940 schválil Kongres zákon o povinné registraci cizinců. Každý cizí rezident starší čtrnácti let se musel úředně registrovat a každý rok dostavit na místní poštu, aby poskytl přesné a aktuální údaje o svém bydlišti a zaměstnání. Cizinecké oddělení spolupracovalo s FBI a vojenskou rozvědkou a mělo tak velmi dobrý přehled o cizincích na území USA.⁹⁸

Večer 7. Prosince 1941 vydal Roosevelt nařízení, které opravňovalo FBI zajistit každého cizince, kterého bude považovat za nebezpečného pro veřejný pořádek a bezpečnost. FBI a policie vyhledávaly a zatýkaly občany japonského původu, které považovaly za podezřelé.⁹⁹ Byl vyhlášen zákaz vycházení, zavíraly se japonské obchody a restaurace. Ministerstvo financí uvalilo totální embargo na obchod s Japonskem a zmrazilo aktiva všem japonským občanům, aby nemohli vybírat peníze z bankovních účtů. Strach z Japonců vyvolával rasové potyčky, šíření různých fám a volání po akcích proti nim.

21. března 1942 podepsal Roosevelt Vládní nařízení 9066 schvalující nucené přesídlení japonských rezidentů ze západního pobřeží, Více než 100 tisícům osob bylo řečeno, aby se zbavily majetku, než budou převezeni do „přesídleneckých“ center.¹⁰⁰

Všichni tito lidé byli nuceni opustit své domovy, živnosti a zaměstnání. Mnoho z nich trpělo po psychické stránce, jelikož se považovali za Američany, více než polovina z nich se v Americe dokonce narodila a cítili se zrazeni zemí, kterou považovali za svůj domov. Několik stovek z nich v táborech dokonce zemřelo.

Šlo o velké porušení občanských práv a Rooseveltova administrativa byla později kritizována za „rasové předsudky, válečnou hysterii a selhání politického vedení.“¹⁰¹ V té

---

⁹⁸ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 111.

⁹⁹ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 112.

¹⁰⁰ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 114.

¹⁰¹ GILLON, S. M., pozn. 73, s. 115.

době ovšem prezident považoval tento krok z vojenského hlediska za nezbytný a zároveň triviální v porovnání s vyšším cílem bojovat a zvítězit ve světové válce.

4.9. Mobilizace

Roosevelt se obklopil odborníky a okamžitě začal organizovat uvedení válečného mechanismu do chodu. Bylo nutné postavit letadla, lodě a vyrobit zbraně. Zároveň bylo potřeba zkonstruovat lodě na přepravu milionů vojáků.

Díky sjednocenému úsilí různorodých složek, na které prezident osobně dohlížel, bylo možno vše zvládnout ve velmi krátkém čase. Například loďař Henry Kaiser postavil nový typ plavidla pro přepravu vojsk, které bylo pojmenováno Liberty Ship, za pouhé dva týdny.¹⁰²

Na druhou stranu ovšem Harry Truman se svým senátním výborem pro vyšetřování válečných vydání, který měl za úkol vyhledávat případy korupce a nalézat preventivní opatření, zjistil naprostou nepřipravenost země na válku. Bylo nezbytné podniknout kroky k odstranění alespoň těch nejpalcivějších problémů. Výbor požadoval okamžitou přeměnu veškerého automobilového průmyslu na válečnou výrobu, výstavbu oceláren a radikální nápravu v systému přidělování válečných zakázek. Truman ostře vystoupil proti sobeckým zájmům velkých kartelů a jejich vzájemným monopolním dohodám. Sám byl tak šokován z problémů mezi zjištěnými zájmy velkých podnikatelů a zájmy obrany země, že se rozhodl vlastnoručně napsat článek pro časopis American Magazine.¹⁰³ Šlo o kritický text, který referoval o chaosu, byrokracii a nečestných úmyslech při realizaci programu Rooseveltovy administrativy ve válečné výrobě.

---

¹⁰² BROŽ, I., pozn. 6, s. 86.

¹⁰³ BROŽ, I., pozn. 4, s. 204.

4.10. Vývoj na frontách

Konec roku 1941 a začátek roku 1942 znamenaly velké úspěchy pro japonskou armádu. Na Vánoce 1941 kapituloval Hongkong, počátkem ledna 1942 Filipíny, poté Singapur a v březnu Jáva a Barma. Japonci také ovládali celou Indonésii, Malajsii, Thajsko, Filipíny, Barmu, řadu ostrovů v Tichém oceánu a chystali se na další výboje. Němci vyrazili k prudkému útoku, na surovinové a průmyslové základny na Kavkaze.¹⁰⁴

Za této situace narůstala potřeba vytvoření druhé fronty v Evropě. Usilovně o ní žádala Moskva i veřejnost (včetně britské a americké), aby se oslabil tlak na Rusy. Kdyby Spojenci otevřeli druhou frontu, mohla by válka skončit ještě v roce 1942.¹⁰⁵

V květnu 1942 odcestoval v této věci sovětský lidový komisař zahraničních věcí Vjačeslav Molotov do Londýna i Washingtonu. Na schůzce Molotova s Rooseveltem 29. května 1942 prezident řekl, v první řadě je nutné skoncovat s Německem a až potom s Japonskem. Zároveň sdělil, že Amerika bude mít k dispozici 4 miliony mužů a válečné loďstvo se 600 tisíci muži až koncem roku 1942, takže přípravy k vytvoření druhé fronty bude možno dokončit až v dalším roce. Slíbil ale, že se pokusí přesvědčit americké velitele, aby se ještě v roce 1942 vylodilo ve Francii šest až deset divizí. V tomto smyslu bylo sestaveno sovětsko-americké komuniké, v němž stojí, že se obě země plně dohodly o naléhavých úkolech spojených s vytvořením druhé fronty. Stejného výsledku bylo dosaženo i v Londýně.¹⁰⁶ V červenci 1942 se ale Washington s Londýnem dohodly, že místo vylodění ve Francii je prioritou pro rok 1942 provedení invazivní operace v severní Africe.

V té době se situace pro spojence začala pomalu vyvíjet lépe. Nejprve se britské 8. armádě pod vedením generála Montgomeryho podařilo zastavit Rommelův nápor v Egyptě. Vytlačila jeho vojska až do Tuniska, kde poté vyrazila z druhé strany americko-britská vojska pod vedením generála Eisenhowera, která se vylodila 8. listopadu 1942 v Maroku a Alžírsku.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ BROŽ, I., pozn. 6, s. 95.

¹⁰⁵ BROŽ, I., pozn. 6, s. 96.

¹⁰⁶ BROŽ, I., pozn. 6, s. 97.

¹⁰⁷ BROŽ, I., pozn. 4, s. 216.

K obratu došlo také v Pacifiku. Američané dosáhli úspěchu v červnu 1942 ve velké námořní a letecké bitvě u ostrova Midway. Vítězství v této bitvě, které zastavilo rychlou Japonskou expanzi, obrátilo názor těch Američanů, kteří si doposud mysleli, že válka proti Japonsku bude pouze druhořadou akcí pro jejich zemi.¹⁰⁸

K nejzásadnějšímu obratu druhé světové války došlo začátkem roku 1943 v Rusku. Bitva o Stalingrad, která skončila 8. ledna 1943 kapitulací polního maršála Friedricha von Paulase, znamenala zničení 32 německých divizí a likvidaci 170 tisíc německých vojáků. Touto prohrou byl zbořen mýtus o německé neporazitelnosti.¹⁰⁹

Velmi důležitým byl nyní pro Spojence plán s krycím názvem Tube Alloys. Jednalo se o výzkum, který měl vést k výrobě atomové bomby. Británie i Amerika investovali do rychle se rozvíjejícího výzkumu. Bylo nutné jednat rychle, protože Německo se také snažilo vyvinout atomovou zbraň.¹¹⁰

4.11. Schůzka ve Washingtonu

V červnu 1942 odletěl Winston Churchill na třetí konferenci s Franklinem Rooseveltem do Washingtonu D.C., aby mohl s prezidentem hovořit osobně, především o operaci Torch, což bylo krycí jméno pro vylodění spojeneckých jednotek ve francouzské severní Africe.

Během jednání v Bílém domě 22. června 1942, obdrželi telegram se zprávou, že libyjský přístav Tobruk byl obklíčen a do zajetí padlo na 25 tisíc převážně britských, australských a polských vojáků (Obrany města se účastnil i československý prapor) Churchill byl touto zprávou viditelně zdrcen a Roosevelt mu proto okamžitě nabídl pomoc. Churchill požádal o tolik tanků, kolik jen může USA postrádat a jejich rychlou přepravu na Střední východ. Prezident souhlasil a společně s generálem Marshalllem začal ihned celou akci organizovat.¹¹¹

---

¹⁰⁸ BROŽ, I., pozn. 6, s. 98.

¹⁰⁹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 429.

¹¹⁰ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 78.

¹¹¹ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 82.

O necelý měsíc později odlétal Winston Churchill do Moskvy, kde se měl osobně setkat se Stalinem. Požádal při této příležitosti prezidenta Roosevelta, aby umožnil Averellu Harrimanovi, jenž byl zvláštním americkým vyslancem pro Evropu, odcestovat s ním. Věřil, že se mu tak podaří demonstrovat sovětskému vůdci jednotu politické strategie Velké Británie a USA. Návrh byl odsouhlasen a ukázal se jako přínosný. Churchill později poslal prezidentovi detailní zprávu o jednání se a s radostí sděloval, že si “i přes počáteční vzájemné nepřátelství začali vycházet vstříc, což mu dodalo sebedůvěru a přesvědčení, že budoucí jednání se Sovětským svazem budou úspěšná.”¹¹²

4.12. Operace TORCH a konference v Casablanca

Vylodění spojeneckých jednotek ve francouzské Severní Africe proběhlo 8. listopadu 1942. Úkolem této operace s krycím názvem Torch, již velel americký generál Eisenhower, bylo obsazení tří důležitých přístavů – Alžír, Oran a Casablanca. Nejtěžší boje byly o Casablancu a trvaly 3 dny. Operace byla úspěšná, Rommelově armádě nezbývalo nic jiného než ustoupit do Tuniska.¹¹³

Jako místo pro další konferenci byla zvolena právě Casablanca jako symbol tohoto vítězství. Neustále bylo potřeba počítat s tím, že by mohlo dojít k útoku některé fašistické organizace, hotelový komplex byl proto bedlivě střežen vojáky. Pro Roosevelta to nebyla jen schůzka plná strategického plánování, ale zároveň potřebný odpočinek. Byl přepracovaný a vyčerpaný. Voliči vyjadřovali nespokojenost s organizační válčnými zdroji a strach z inflace a prezident byl pod neustálým tlakem ze strany kritiků.

Roosevelt s Churchillem zde jednali od 14. ledna 1943. Roosevelt žádal také Stalina, aby se připojil, ale ten odmítl. Jejich hlavním tématem byl postoj k Francii po vylodění Spojenců v Severní Africe, dále otevření druhé fronty a další fáze boje proti Japoncům. Mezi jednotlivými schůzemi pracovaly oba vojenské štáby na světové strategii pro rok 1943. Konečná dohoda zněla, že v tomto roce nebude uvažováno o vylodění ve

---

¹¹² ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 83.

¹¹³ JENKINS, R., pozn. 50, s. 222.

Francii, Spojenci napadnou Sicílii a prioritou je válka proti ponorkám v severním Pacifiku a pomoc Sovětskému svazu. Jednalo se prozatím o nejkompletnější strategický plán druhé světové války.¹¹⁴

17. ledna požádal Churchill Charlese de Gaulla, aby se za nimi co nejdříve dostavil. Doporučovali mu vytvoření výboru, jehož předsedy měli být generálové de Gaulle, Giraud a Cartax. Giraud si ale osvojoval právo být nejen jedním z předsedů orgánu, který vlastně měl představovat novou vládu, ale i vrchním velitelem francouzských ozbrojených sil. Potom by byl podřízený pouze generálu Eisenhowerovi. De Gaulle navrhl, že vytvoří vládu fungující po dobu války a Giraud převezme funkci vrchního velitele osvobozené armády. Došlo by k odsouzení režimu ve Vichy, příměří s Němci by bylo prohlášeno za neplatné a byla by vyhlášena Francouzská republika. Generál Giraud však ze svých požadavků nechtěl ustoupit.¹¹⁵

Když bylo jasné, že se de Gaulle nedohodne ani s Giraudem ani s Churchillem, požádal je Roosevelt, aby se alespoň před novináři na oko chovali jako přátelé a nechali se vyfotografovat. Tento snímek, na kterém si de Gaulle s Giraudem podávají ruce, oběhl celý svět. Prezidentovi šlo o to, umlčet americká média, která neustále kritizovala jeho politiku v severní Africe.¹¹⁶

Další vývoj dal za pravdu de Gaullovi. Byl zvolen předsedou Francouzského národního výboru, a přestože se druhým předsedou stal Giraud, de Gaulle zde již měl většinou svých příznivců. Giraud se pak sám stále více kompromitoval, až nakonec v listopadu 1943 sám odstoupil.

Prezident Roosevelt měl v tu dobu stále více starostí, v červnu 1943 utrpěl dosud největší porážku v jednání s kongresem. Zákonodárci vydali návrh protistávkového zákona, který se ovšem Rooseveltovi ani trochu nelíbil, už protože byl sám značně závislý na hlasech pracujícího lidu, a proto ho okamžitě vetoval. K jeho překvapení ovšem konzervativci v kongresu sehnali dvoutřetinovou většinu, která byla nutná k zrušení jeho veta. Kromě domácí situace vyvolával v Rooseveltovi rozhořčení právě Charles de Gaulle.

---

¹¹⁴ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 427.

¹¹⁵ BROŽ, I., pozn. 6, s. 100..

¹¹⁶ BROŽ, I., pozn. 6, s. 102.

Vyšla totiž najevo určitá fakta, která naznačovala, že se snaží podkopávat americkou kontrolu francouzské Západní Afriky. To prezidenta vedlo k přesvědčení, že jakákoliv spolupráci s tímto mužem není dále možná.¹¹⁷

4.13. Vylodění na Sicílii

Další vítězství Rudé armády v tankové bitvě u Kursku otevřelo cestu novým bojům ve Středomoří. Anglo-americká vojska se nejprve 10. července 1943 vylodila na Sicílii a poté 9. září přímo na italské pevnině.

25. července 1943 byla svržena Mussoliniho vláda. Sám Mussolini byl zatčen a uvězněn. Do čela nové italské vlády byl postaven generál Pietro Badoglio. Pod tlakem veřejnosti pak původní vláda 8. září 1943 vyhlásila kapitulaci.¹¹⁸

Mussoliniho vláda padla, což vybízelo Roosevelta s Churchillem k další schůzce, přestože od té poslední neuplynuly ještě ani dva měsíce. Válečný stav se rychle měnil a bylo potřeba projednat změny v postupu aliance. K setkání si tentokrát zvolili Quebec City v Kanadě. Projednávali hlavně upřesnění plánu pro invazi do Francie v roce 1944. nejvyšším velitelem se měl stát americký generál George Marshall a pro jihovýchodní Asii byl vrchním velitelem stanoven britský admirál Louis Mountbatten.¹¹⁹

Naděje na rychlé obsazení Itálie se nenaplnily. Výsadek americké 5. armády generála Clarka a britské 8. armády Bernarda Montgomeryho byly pouze začátkem dlouhých bojů o Apeninský poloostrov. Němci dlouho úspěšně brzdili postup Spojenců. Navíc se jim 12. září 1943 podařilo opět osvobodit Mussoliniho.¹²⁰

Mussolini se pak usadil u jezera Garda v severní Itálii. Podle některých historiků už nechtěl vládnout ani nijak obnovovat fašismus. Údajně toužil dožít v soukromí a dokonce začal tajně vyjednávat o separátní mír. Brzy však podlehl Hitlerovu naléhání a myšlenky na klidný důchod ho rychle opustily. 13. září 1943 odletěl do Mnichova, aby se setkal s

---

¹¹⁷ BROŽ, I., pozn. 4, s. 216.

¹¹⁸ BROŽ, I., pozn. 6, s. 103.

¹¹⁹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 433.

¹²⁰ BROŽ, I., pozn. 4, s. 215.

manželkou a rodinou.¹²¹ Pod německou kontrolou založil Mussolini nový státní útvar nazývaný Italská sociální republika Saló. Název vznikl podle městečka Saló, kde byla republika vyhlášena. 18. září 1943 promluvil rozhlasem k italské veřejnosti a oficiálně oznámil vytvoření nové fašistické vlády na Němci okupované části Itálie.¹²²

4.14. Schůzka v Káhiře

Roosevelt, Churchill a nejvyšší čínský představitel Čankajšek jednali v listopadu 1943 v Káhiře. Hlavním bodem jednání byla koordinace společného postupu ve válce proti Japonsku, zejména v plánech na operace v Barmě. Vydali společné prohlášení, ve kterém se zřekli územních požadavků vůči Japonsku, ale zároveň bylo rozhodnuto vyžadovat od Tokia bezpodmínečnou kapitulaci. Dále bylo dohodnuto, že Japonsko musí Číně vrátit všechna území.¹²³

Čínská vojska, prakticky pod velením amerického generála Josepha Stilwella, bojovala s Japonci se střídavými úspěchy prozatím pouze v Barmě. Čankajšek byl na Rooseveltův návrh jmenován vrchním velitelem Spojeneckých vojsk na Dálném východě. Churchill ovšem nesl toto rozhodnutí se značnou nelibostí, stejně jako Čankajškovu přítomnost v Káhiře. Byl to totiž právě on, kdo se v únoru 1942 během oficiální návštěvy Indie, která byla v té době nejvýznamnější britskou kolonií a narůstala v ní kampaň s cílem získání nezávilosti, vyjádřil na podporu indické svobody. Ve svém prohlášení uvedl, že „drtivá většina světové veřejnosti plně sympatizuje s touhou Indie po svobodě.“¹²⁴

Kromě toho Roosevelt s Churchillem také schválili směrnice Spojeného výboru náčelníků štábů, na základě kterých soustředil Roosevelt pozornost na dva hlavní směry útoků v Tichomoří: ve střední části Tichomoří na Filipíny a k dobytí Marshallových ostrovů a v jihozápadní části Tichomoří přes severní pobřeží Nové Guineje a dále z jihu na Filipíny.

---

¹²¹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 105.

¹²² BROŽ, I., pozn. 6, s. 106.

¹²³ Franklin D. Roosevelt Day by Day. *Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum* [online]. 2011 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.fdrlibrary.marist.edu/daybyday/daylog/november-26th-1943/>

¹²⁴ BROŽ, I., pozn. 6, s. 107.

4.15. „Velká trojka“ v Teheránu

Stalin konečně souhlasil, že se zúčastní další konference, ale nechtěl se příliš vzdalovat ze své země. Navrhl proto jako místo konání hlavní město sousedního Iránu, Teherán. USA byly značně závislé na vojenské síle a úspěchu Sovětského svazu. Roosevelt nechtěl v žádném případě dopustit, aby Stalin uzavřel separátní mír s Hitlerem a také ho potřeboval v Pacifiku v boji pro Japoncům. Musel proto udělat kompromis a odcestovat na takto vzdálené místo, přestože mu to přinášelo komplikace a osobní nepohodlí.¹²⁵

Ve dnech 28. listopadu až 1. prosince 1943 došlo v Teheránu k vůbec prvnímu setkání „Velké trojky“, kterou představovali prezident Roosevelt, ministerský předseda Churchill a ruský vůdce Stalin. První jednání proběhlo „mezi čtyřma očima“, pouze mezi Rooseveltem a Stalinem. Probírali otázku Číny, Indie, Indočíny, problémy s Charlesem de Gaullem a další témata, o kterých nemohli před Churchillem otevřeně hovořit. Ministerský předseda to považoval za politicky nekorektní jednání a zároveň za osobní urážku.¹²⁶ Pocitu křivdy napomohl i fakt, že si Roosevelt se Stalinem dobře rozuměl a v mnoha politických otázkách s ním, na rozdíl od Churchilla, sympatizoval.

Rozpory v názorech mezi Stalinem a Churchillem byli evidentní. Během jednání se ruský vůdce navíc choval k představiteli britského impéria nezdvořile, urážel ho a provokoval. Oslava 69. narozenin Winstona Churchilla přinesla mezi všechny tři státníky srdečnou a radostnou atmosféru a podávaný alkohol napomohl ke smíření i přes všechny předchozí neshody.

Hlavním cílem teheránské konference bylo dosažení shody o operaci Overlord, tedy o otevření druhé fronty v Evropě. Churchill prosazoval klasickou námořní strategii nepřímého útoku přes Itálii a Balkán, zatímco Roosevelt, Stalin a američtí i někteří britští vojenští představitelé upřednostňovali přímý útok přes severní Francii. Nakonec bylo

---

¹²⁵ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 437.

¹²⁶ JENKINS, R., pozn. 50, s. 144.

stanoveno, že se invaze uskuteční v květnu 1944 ve Francii a hlavním velitelem se stane americký generál Dwight Eisenhower.¹²⁷

Vůdcové rovněž jednali o některých otázkách poválečného uspořádání. Týkalo se to především nových hranic Polska. Nové hranice měly být vymezeny na východě Curzonovou linií, která byla navržena britským ministrem zahraničí Georgem Curzonem při jednání o hranicích Polska s Ruskem v roce 1920 a na západě řekou Odrou.¹²⁸

Jednalo se také o vytvoření univerzální mezinárodní organizace, která se po válce uskutečnila v podobě OSN. Roosevelt se pak s Churchillem, Stalinem a dalšími spojenci, včetně Československa, po boku, stal vůdcem protihitlerovské koalice. Nespatřoval ve spolupráci s Ruskem pouze krátkodobý účelový svazek, ale úkol vytvořit po válce mírové vztahy se všemi národy.¹²⁹ Věřil, že spolupráce by měla pokračovat i po válce a to v ekonomice, kultuře, diplomacii a dalších mírotvorných oblastech.

4.16. Boje v Tichomoří

Ofenzivní postup ve střední části Tichomoří řídil admirál Chester Nimitz. Generál Douglas McArthur řídil útok na Filipíny z jihu. Uskupení pod jeho velením sestávalo z vojsk americké a australské armády a ve své pravomoci měl také samostatné australské a novozélandské divize. Američané měli přes 530 000 příslušníků pozemního vojska a více než 380 lodí.¹³⁰

Proti nim stála japonská vojska složená ze tří armád a japonské válečné loďstvo sestávající z 200 bojových plavidel se pohybovalo ve středním a jihozápadním Pacifiku.

Když se pak na podzim roku 1944 setkaly oba proudy spojeneckých armád, bylo vítězství téměř jisté. Ve snaze zabránit vylodění na Filipínách se Japonci ještě pokusili o odpor. To skončilo drtivou porážkou jejich loďstva, které už se poté do konce války nevzpamatovalo.

---

¹²⁷ ZALOGA, Steve. *Den D 1944: pláž Omaha*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 96 s. Válečná tažení. ISBN 978-80-247-1898-9. s. 7.

¹²⁸ BROŽ, I., pozn. 6, s. 110, 111.

¹²⁹ BROŽ, I., pozn. 4, s. 221.

¹³⁰ BROŽ, I., pozn. 4, s. 223.

Po obsazení Filipín bylo Japonsko prakticky odříznuto od zdrojů surovin a prezident Roosevelt tehdy pravdivě prohlásil, že porážka Japonska je už jen otázkou času.

Zajímavou skutečností je, že Rooseveltův prvorozený syn James se těchto bojů osobně účastnil. Působil na ostrově Midway a zúčastnil se bojů při dobývání ostrova Makin. V roce 1945 odešel do zálohy v hodnosti plukovníka a byl vyznamenán Námořním křížem a Stříbrnou hvězdou.¹³¹

4.17. FDR počtvrté prezidentem USA

V polovině roku 1944 se znovu konaly prezidentské volby. Franklin Roosevelt se zde pokusil o něco naprosto jedinečného, a sice o čtvrté zvolení do prezidentské funkce. Bylo ovšem také třeba uvažovat o možném nástupci.¹³² Prezidentovi bylo teprve 62 let, ale byl viditelně vyčerpán po fyzické i psychické stránce, což vzhledem k zátěži, kterou představovalo 12 let ve funkci prezidenta Spojených států, navíc v těžkém období, kterým země v onu dobu procházela, bylo naprosto pochopitelné. Bylo tedy potřeba pečlivě vybírat viceprezidenta, který by v případě nutnosti převzal prezidentský úřad.

Na sjezdu demokratické strany v červenci 1944 byl Franklin Roosevelt zvolen kandidátem na prezidenta naprosto jednoznačně hned v prvním kole. Problém ale nastal právě ve volbě kandidáta na funkci viceprezidenta. V prvním kole sice zvítězil dosavadní viceprezident Henry Wallace, ale nezískal nadpoloviční většinu. Sjezd nakonec zvolil senátora Harryho Trumana, jehož doporučoval sám prezident.¹³³

4.18. Invaze do Normandie

První koncept Operace Overlord byl hotov v červenci 1943 a v srpnu byl schválen Kombinovaným výborem náčelníků štábu.

---

¹³¹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 114.

¹³² JENKINS, R., pozn. 50, s. 156.

¹³³ BROŽ, I., pozn. 4, s. 225.

Operace se skládala ze čtyř fází. První fáze, tzv. Operace Pointblank, spočívala v ovládnutí vzdušného prostoru nad budoucím bojištěm. Cílem bylo ochromení Luftwaffe a její schopnosti vyrábět a opravovat letadla. Součástí této fáze byla také Operace Fortitude, která měla za cíl přesvědčit německou stranu o tom, že k vylodění dojde na jiném místě. Druhou fází bylo bombardování komunikačních středisek a dopravní sítě, aby se zabránilo německým posilám dostat do oblasti útoku. Útoky byly vedeny současně na několika místech, protože zaměření pouze na Normandii by prozradilo pravé místo připravované invaze. Třetí fází byla Operace Neptune, neboli obojživelné vylodění na plážích v Normandii. Poslední, čtvrtá fáze, měla za úkol posílit předmostí pro budoucí tažení ve Francii.¹³⁴

Zpravodajské prostředky se ukázaly být pro Německo velmi nebezpečné, protože britská kontrarozvědka odhalila a chytila všechny německé agenty nasazené v Británii a z mnoha z nich učinila dvojitě agenty, kteří podávali Berlínu falešná hlášení. Němečtí vojenští velitelé se shodli na tom, že hlavní úder bude směřovat proti Pas de Calais nebo pobřeží Pikardie.¹³⁵ Prolomení kódu Enigma a rozluštění kódu japonského velvyslanectví v Berlíně, pomocí něhož se velvyslanec Hiroši Óšima hlásil výsledky svých jednání ze schůzek s nacistickými pohlaváry, prozradilo detaily německých příprav a strategických plánů. Selhání německé rozvědky a kontrarozvědky paralyzovalo německé vrchní velení a zároveň poskytlo Spojencům podrobný obraz německých plánů.¹³⁶

6. června 1944, známý jako Den D, byl dnem, kdy začala samotná invaze do Normandie. Šlo vůbec o největší obojživelnou operaci ve světových dějinách. Vrchním velitelem byl generál Eisenhower a pod jeho velení spadaly 3 miliony vojáků, 7000 lodí a 10 000 letadel.¹³⁷

Spojenci měli výhodu naprostého překvapení, vždyť Hitler si ještě několik dní po útoku myslel, že jde pouze o předstíranou akci a pravý útok bude veden jinde. K vylodění došlo na pěti plážích s krycími jmény Utah, Omaha, Gold, Juno a Sword. Spojenci

---

¹³⁴ ZALOGA, S., pozn. 127, s. 9, 10.

¹³⁵ ZALOGA, S., pozn. 127, s. 11.

¹³⁶ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 442.

¹³⁷ JENKINS, R., pozn. 50, s. 173.

přišli během první vlny o více než třetinu mužů, nejvyšší ztráty měli na pláži Omaha, kde byla německá obrana obzvláště silná. Přesto bylo už na konci dne jasné, že spojenecké jednotky mají drtivou převahu a mohou začít postup do vnitrozemí.¹³⁸

27. června Spojenci dobyli důležitý přístav Cherbourg a 1. července kapitulovaly čtyři německé divize na poloostrově Contentinu na severozápadě Francie. 6. července odcestoval Charles de Gaulle do Ameriky, aby zde jednal s prezidentem a dalšími politickými a vojenskými představiteli.

Mezitím maršálové Žukov a Koněv, se svými 2,5 miliony muži a sedminásobnou dělostřeleckou převahou, zahájili v polovině ledna 1945 tak silnou ofenzivu, že na konci ledna již stáli na Odře, asi 80 kilometrů od Berlína.¹³⁹

4.19. Spojenci na Jaltě

Za této situace se 4. února 1945 sešla „Velká trojka“ na Jaltě. Nejdůležitější otázkou této konference bylo Německo. Představitelé Spojených národů se dohodli, že se ozbrojené německé ozbrojené síly musejí podrobit bezpodmínečné kapitulaci a že je nutné vytvořit takové podmínky, aby Německo už nikdy neohrozilo mír a bezpečí jak Evropy, tak světa. Na Rooseveltův návrh bylo dohodnuto, že Německo musí být podrobena procesu čtyř „DE“, tedy demilitarizaci, denacifikaci, dekartelizaci a demokratizaci.¹⁴⁰

Dalším důležitým bodem byla polská otázka. „Velká trojka“ potvrdila domluvu z Tehránu, že východní polskou hranici bude tvořit Curzonova linie a stát bude za ztrátu území na východě odškodněn. Spor ovšem nastal ohledně polské prozatimní vlády. Churchill prosazoval londýnskou sestavu v čele se Stanislawem Mikolajczykem a Stalin zase lublinskou vládu. Nakonec bylo rozhodnuto, že základ nové polské reprezentace bude tvořit lublinská vláda přetvořená na širší demokratické základně.¹⁴¹

---

¹³⁸ ZALOGA, S., pozn. 127, s. 22.

¹³⁹ BROŽ, I., pozn. 6, s. 120

¹⁴⁰ BROŽ, I., pozn. 6, s. 121.

¹⁴¹ BROŽ, I., pozn. 4, s. 231.

K de Gaullově radosti bylo Francii uznáno právo na okupační pásmo v Německu a místo ve Spojenecké kontrolní radě.

Stalin přislíbil Rooseveltovi, že Rusko vstoupí do války s Japonskem do tří měsíců po kapitulaci Německa, pokud mu za to budou vrácena území ztracená v rusko-japonské válce v letech 1904 – 1905. Rovněž se vyjádřil kladně k prezidentovu návrhu na založení OSN.¹⁴²

30. března 1945 hlásil generál Eisenhower, že Berlín leží v rozvalinách a není již nijak důležitým cílem. Se souhlasem prezidenta odpověděl náčelník amerického generálního štábu, že „bitva o Německo se nyní nachází v takovém stádiu, že je na polním veliteli, aby posoudil opatření, jež má učinit.“ Američané nezamířili do Berlína, ale do Bavorska, které mělo přezdívku „národní pevnost“, aby tak zabránili nepříteli soustřeďovat síly na obranu jižního Německa.¹⁴³

4.20. Smrt prezidenta USA

Když prezident Roosevelt, po návratu z jaltské konference, vystoupil 1. března 1945 před Kongresem, působil velmi vyčerpaně a nemocně. Viceprezident Truman byl jeho zjevem zcela šokován.¹⁴⁴

V posledním březnovém týdnu 1945 se prezident odebral z Washingtonu D.C. Do lázní Warm Springs, kde se mu vždy až téměř zázračně ulevilo. Místní voda měla úžasný léčebný efekt jak na jeho nohy, ochrnuté po prodělané obrně, tak na celkový zdravotní stav. Proto je také v roce 1926 koupil. Prezident byl v tomto období velmi nemocný, občas dokonce ztrácel vědomí. Po několika dnech ve Warm Springs se ale skutečně cítil lépe a dokonce se znovu začal zajímat o dění v politickém světě. Zajímala ho především konference plánovaná na konec dubna 1945, která se měla týkat vytvoření nové organizace spojených národů. Roosevelt velice stál o to, aby se této schůzky mohl osobně zúčastnit.¹⁴⁵

---

¹⁴² JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 454.

¹⁴³ BROŽ, I., pozn. 6, s. 124, 125.

¹⁴⁴ JENKINS, R., pozn. 50, s. 149.

¹⁴⁵ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 153.

12. dubna 1945 seděl Franklin Roosevelt modelem malířce Mopsy Shoumatoffové, která malovala jeho portrét. Najednou ho přepadla ostrá bolest hlavy a zhroutil se. Přivolaný lékař prohlásil jeho stav za kritický. Po důkladnější prohlídce diagnostikoval rozsáhlou mozkovou mrtvici a v půl čtvrté odpoledne byl prezident Spojených států prohlášen za mrtvého a konce války se už nedočkal.¹⁴⁶

V Německu vyvolala tato zpráva radost a novou naději. Hitler pevně věřil, že smrt amerického vůdce napomůže k tomu, aby se válečná situace dala ještě zvrátit. Představa to ovšem byla zcela milná.

Britského ministerského předsedu Winstona Churchilla tato novina zastihla během práce ve velmi brzkých ranních hodinách. Zpráva jím otřásla, přestože pravděpodobně musel tušit, že brzy přijde. Ráno poslal kondolenční telegramy, jeden Eleanor Rooseveltové a druhý Harrymu Hopkinsovi. Čtyři dny poté se zúčastnil vzpomínkového obřadu, který uspořádal v katedrále Sv. Pavla. Poté odešel do dolní sněmovny, kde hovořil o svém hlubokém vztahu s Rooseveltem, který popsal jako významnou zkušenost nejen v osobním, ale i politickém životě.¹⁴⁷ Během války se devětkrát sešli a zaslali si přes tisíc sedm set vzkazů, z čehož se vyvinulo přátelství.

Ještě ten den složil viceprezident Harry Truman do rukou předsedy nejvyššího soudu Harlana Stoneho prezidentský slib a stal se tak 33. prezidentem USA. Nový prezident se ujal úřadu nejlépe jak dovedl, ale neměl dosud žádné státnické zkušenosti. Roosevelt ho do válečných strategií a tajných dokumentů nezasvěcoval a nový prezident stejně tak netušil s jakým účelem cestují prezidentovi emisarové, kteří se v tu chvíli nacházeli v různých koutech světa. Tento fakt stavěl nového prezidenta před velmi náročný úkol, musel dotáhnout válku do konce a neměl k tomu potřebné informace.¹⁴⁸

O dva dny později se konal pohřeb Franklina Delano Roosevelta ve Washingtonu. Ulice, kterými smuteční průvod procházel, lemovaly tisíce lidí, kteří se přišli rozloučit. Následujícího dne byl pohřben na zahradě rodinného domu v Hyde Parku.¹⁴⁹

---

¹⁴⁶ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 154.

¹⁴⁷ ALLDRITT, K. pozn. 22, s. 21.

¹⁴⁸ BROŽ, I., pozn. 6, s. 128.

¹⁴⁹ JAKOVLEV, N. N., pozn. 2, s. 466, 467.

5. Kritika

Názory na rozhodnutí a činy Franklina Roosevelta se různí. Jen mezi americkými autory a redaktory existuje široká škála úhlů pohledu na tohoto prezidenta. Zatímco někteří ho téměř uctívají a nepřipouští, že by mohl cokoliv udělat špatně, jiní ho považují za normálního člověka se svými klady i zápory a najdou se i tací, kteří ho označují jako vraha a teroristu.

Každý vládce, který musel ve své funkci čelit válce nebo jiné vážné krizi, byl nucen činit velká rozhodnutí, která se nemusela zdát být vždy správná a podléhala kritice ve své době i v budoucnu. Tato kapitola mapuje nejdůležitější rozhodnutí Rooseveltova prezidentství a jejich kritiku.

5.1. New Deal

Podle profesora historie Stanfordské univerzity Carla N. Deglera zažily Spojené státy od doby, kdy byla podepsána Deklarace nezávislosti, dvě stěžejní události, které změnily pohled Američanů na úlohu jejich vlády. První byla Občanská válka a druhá Velká hospodářská krize. New Deal představuje třetí takovou revoluci.

New Deal úplně změnil uvažování Američanů ohledně zodpovědnosti jejich vlády. Těžkosti a zoufalství, které zažívali lidé během hospodářské krize, vedlo k odmítání dosavadní *laissez fair* politiky, neboli politiky volného průběhu, a vedlo k přesvědčení o potřebě zasahování státu do ekonomiky a života občanů.¹⁵⁰

Sám prezident v roce 1934 řekl: “Tyto tři věci: ochrana domova, ochrana živobytí a jistoty sociálního pojištění, jsou minimem, které můžeme slíbit americkému lidu. Díky této změně se v USA už nikdy nezaměstnaný člověk neocitne úplně bez příjmů, tak jako tomu bylo během Velké hospodářské krize.”¹⁵¹

---

¹⁵⁰ GRAPES, Bryan J. *Franklin D. Roosevelt*. San Diego, Calif.: Greenhaven Press, c2001, 256 p. ISBN 07-377-0503-5. s. 48.

¹⁵¹ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 52, 53.

David Mynář ve svém článku *Jedněm vzal svobodu, druhým dal naději* vysvětluje, že pracovní programy v rámci New Dealu nepřipustně konkurovaly soukromým firmám a omezovaly růst ekonomiky. Na druhou stranu však přispěly k obraně stability společnosti a uchránily USA před sociálními experimenty.¹⁵²

John T. Flynn ve své knize tvrdí, že program, který Roosevelt propagoval ve svých předvolebních vystoupeních se výrazně lišil od toho, který později skutečně vstoupil v platnost. Pro napravení neduhů, které země měla, vytvářel New Deal jisté závazky, které popisovaly, jak hodlá Roosevelt zemi zachránit. Program měl zlepšit situaci potřebných, ale ne formou podpory v nezaměstnanosti a jiných sociálních podpor. Vláda měla připravit program prací užitečných pro společnost. To by samo o sobě zajistilo potřebná místa pro nezaměstnané. Také měl být zkrácen pracovní týden a pracovní doba.

Hlavním bodem bylo zavedení antitrustového zákona, který měl být nástrojem k omezení moci velkých korporací a ekonomické vedení, úspora a snižování deficitu. New Deal sliboval odstranění zbytečné byrokracie, snížení platů byrokratů a díky tomu snížit federální výdaje o 25 procent.¹⁵³

Během prvních sto dní ve funkci uvedl Roosevelt v platnost program, který se však od toho původního značně lišil.

Představa vlády, která by zasahovala do ekonomiky jen pomocí dohlížení a preventivních opatření se zvrtila k vládnímu organizování každé oblasti obchodu, řemesla a k přímému ovlivňování míry produkce, cen a způsobů distribuce každého produktu.

K zavedení antitrustového zákona nikdy nedošlo a státní deficit nebyl snižován, ale naopak rostl. Rooseveltův deficit byl dokonce o 100 procent vyšší než Hooverův.¹⁵⁴

Důvodem, proč takto jednal bylo pravděpodobně zjištění, že jeho sliby nejsou v praxi aplikovatelné.

---

¹⁵² MYNÁŘ, David. Jedněm vzal svobodu, druhým dal naději: Osmdesát let od New Dealu. *IList.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <http://www.ilist.cz/clanky/jednem-vzal-svobodu-druhym-dal-nadeji-osmdesat-let-od-new-dealu>

¹⁵³ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 73, 74.

¹⁵⁴ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 77, 78.

5.2. Americká intervence ve Druhé světové válce

To, že USA bude muset do války v nějakém bodě zasáhnout, bylo téměř jisté již od jejího vypuknutí. Již v roce 1940 trpěla Británie nedostatkem zbraní a válečného materiálu. Pomoc od amerického prezidenta přišla v podobě Smlouvy o půjčce a pronájmu. USA však v té době neměly zbraně na rozdávání. Aby mohly poskytnout Británii potřebnou pomoc, začaly přestavovat továrny a vyrábět zbraně.

Podle Leonarda Bakera to byl velmi moudrý krok. Ve své knize *Roosevelt and Pearl Harbor* píše, že díky tomuto rozhodnutí prezidenta Roosevelta byl americký průmysl dobře připraven vyrábět válečný materiál ve chvíli, kdy Amerika na konci roku 1941 aktivně vstoupila do války.¹⁵⁵

Nejvíce otázek vyvstalo ohledně útoku na Pearl Harbor. V podstatě od chvíle, kdy k útoku došlo až do dnešní doby se objevovali tací, kteří byli přesvědčeni, že prezident Japonce k válce vyprovokoval, jiní si myslí, že o útoku předem věděl a úmyslně mu nezabránil a někteří dokonce tvrdí, že útok sám plánoval.

O tomto útoku a událostech, které mu předcházely, bylo napsáno mnoho knih a článků. Vzniklo také mnoho konspiračních teorií. faktem nicméně zůstává, že dodnes nebyl objeven žádný přímý důkaz, který by některou z těchto teorií potvrdil

Němci ze začátku rozhodně nechtěli, aby Amerika do války zasahovala. Na základě toho měli němečtí námořníci rozkaz nenapadat a nestřílet na americké lodě.

Podle tvrzení Charlese Tansilla z knihy *Back Door to War* začala v lednu 1941 série tajných jednání. Výsledkem byla dohoda, jejíž součástí bylo vytvoření incidentu, kvůli kterému by byly Spojené státy nuceny vstoupit do války.¹⁵⁶

Prezident Roosevelt rozhodl, že americké lodě budou doprovázet britské lodě převážející válečný materiál přes Atlantik a dokonce povolil na německé lodě střílet.

---

¹⁵⁵ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 127

¹⁵⁶ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 139.

Přestože došlo k několika menším incidentům, tento krok USA do války nepřivedl. Hitler totiž osobně přikázal vyhýbat se střetům s Američany.

Po kapitulaci Francie v červnu 1940 se Japonsko rozhodlo zabrat její kolonie. O několik měsíců později podepsalo Pakt tří. Americkou odpovědí bylo omezené embargo a po obsazení celé Indočíny totální embargo.

Americký novinář Patrick J. Buchanan říká, že Roosevelt tento krok udělal, přestože mu mnoho jeho poradců radilo tak nečinit. Jejich argumentem byla závislost Japonska na dovozu, především ropy, z USA, jehož zastavení by pravděpodobně vyvolalo válku v Pacifiku. Embargo se prý rovnalo vyhlášení ekonomické války. I přesto se prezident rozhodl takto jednat. Jeho motivací byl prostý fakt, že chtěl, aby Japonci zaútočili.¹⁵⁷

James Perloff ve svém článku *Pearl Harbor: Hawaii was surprised, FDR was not*, píše o rozsáhlém průzkumu, který ukázal, že Washington o útoku dopředu nejen věděl, ale také tuto informaci úmyslně neposkytl svým velitelům na Havaji, protože doufal, že tento útok katapultuje Ameriku do války.

Přestože Roosevelt veřejně prohlašoval, že nechce, aby jeho země vstoupila do války, jeho činy neodpovídaly slovům a naopak usiloval o vyvolání incidentu.¹⁵⁸

Na Rooseveltovu obranu se staví R. J. C. Butow. Vysvětluje, že prezidentova smrt na jaře 1945 nás připravila o možnost slyšet jeho obhajobu proti obviněním jeho odpůrců v poválečných letech. Důkazy prezentované historiky a teoretiky, kteří se snažili Rooseveltovu vinu prokázat, neodpovídají standartům americké justice. Jsou zavádějící a

---

¹⁵⁷ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 150.

¹⁵⁸ PERLOFF, James. Pearl Harbor: Hawaii Was Surprised; FDR Was Not. *The New American* [online]. 2001, 2015-12-07 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.thenewamerican.com/culture/history/item/4740-pearl-harbor-hawaii-was-surprised-fdr-was-not>

neprůkazné. Historie se převrací naruby a snaží se nám vnutit představu, že prezident USA ve skutečnosti napadl Japonsko v Pearl Harboru.¹⁵⁹

Robert Stinnet si v knize *Day of Deceit: The truth about FDR and Pearl Harbor* dává za cíl odhalit pravdu o událostech, které vedly k útoku a dokázat, že prezident Roosevelt ani mnoho z vysokých vojenských velitelů nebyli útokem nijak překvapeni. Přestože píše, že chápe dilema, které měl prezident ohledně postoje veřejnosti v záležitosti vstupu do války, obviňuje ho zároveň z úmyslného vyprovokování útoku a usmrcení stovek Američanů. “Měl varování na stole, nicméně se rozhodl, že je (vojáky) nechá zemřít pro dosažení vyšších cílů.”¹⁶⁰

5.3. Roosevelt a menšiny

New Deal silně ovlivnily životy mnoha lidí, také z národnostních menšin, především životy černošského obyvatelstva. Většina bílých Američanů nechtěla nic měnit rasových vztazích, nepřáli si pro bývalé otroky rovné zacházení ani desegregaci. Miliony těchto lidí žily stále ve strachu a musely čelit předsudkům. Jejich pracovní příležitosti byly značně omezené a špatně placené. To oni byli přijímáni jako poslední a propouštěni jako první. Krize jejich situaci ještě zhoršila, práce nebyla ani pro bílé, natož pro ně.

Rooseveltův New Deal nepřinesl konec těmto praktikám a v některých bodech dokonce rasovou segregaci prohluboval. Na druhou stranu ale éra prezidenta Roosevelta znamenala pro černé Američany první příležitost komunikovat s vládou o svých problémech a očekávat podporu a pochopení. Rasismus byl poprvé pojmenován jako národní problém, který nesmí být přehlížen. Slovní podpora na konto občanských práv od prezidenta i jeho ženy, dávala Afro-američanům naději a šanci snít o lepší budoucnosti, i když to bude dlouhá a složitá cesta.¹⁶¹

---

¹⁵⁹ BUTOW, R. J. C. How Roosevelt Attacked Japan at Pearl Harbor: Myth Masquerading as History. *National Archives*[online]. 1996 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/publications/prologue/1996/fall/butow.html>

¹⁶⁰ STINNETT, Robert B. *Day of deceit: the truth about FDR and Pearl Harbor*. New York, NY: Free Press, c2000, xiv, 386 p. ISBN 06-848-5339-6. s. 27

¹⁶¹ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 169.

Velmi kontroverzní a diskutovanou záležitostí je přesídlení Američanů japonského původu do sběrných táborů. Podle Jerry D. Morlocka nebyla důvodem kontroverzního rozhodnutí přesídlit Japonce žijící na Americkém území do sběrných táborů národní bezpečnost, ale rasismus, který ve skutečnosti kvetl už dávno před Druhou světovou válkou. Bezpečnost by navíc mohla být zajištěna mnoha jinými, jednoduššími způsoby, než bylo stěhování více než sta tisíc lidí. Celý tento akt byl v rozporu s listinou lidských práv a svobod a s ústavním právem.¹⁶²

Velmi podobně se k této věci vyjádřil Michi Weglyn: Nucené přestěhování Japonců nemělo nic společného s bezpečnostními riziky, jak tvrdil prezident. Bylo to výsledkem obrovské protiasiatké hysterie, která zachvátila západní pobřeží.¹⁶³

Roosevelt získal 80 procent židovských hlasů ve všech čtyřech prezidentských volbách. měl několik židovských poradců a Hitlerova propaganda ho vykreslovala jako Žida a to rozhodně ne v dobrém. Roosevelt přivedl do vlády stovky židovských odborníků a pomohl do funkce prvnímu židovskému guvernérovi.

Mnoho členů Kongresu bylo proti imigrantům utíkajícím z Evropy. Ministerstvo zahraničí ztěžovalo Židům získání víz. Roosevelt se stavěl proti, ale musel se přizpůsobovat náladám v zemi a činit obtížné kompromisy. Jeho zásluhou nicméně je záchrana stovek tisíc židovských životů. Spousta lidí si ale stále myslí, že pro evropské Židy mohl udělat víc.¹⁶⁴

Jasný názor na tento problém má Arthur D. Morse. Ve své knize *While Six Milion Died* napsal: Ještě ve 20. letech byli v Americe imigranti vítáni. S krachem na burze se ale situace změnila. Nároky na ty, kteří chtěli žít v Americe se zvýšily. Přísné kontroly a

---

¹⁶² MORELOCK, Jerry D. Japanese-American Internment During World War II. *Armchair general* [online]. War College, 2010 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: http://www.armchairgeneral.com/japanese-american-internment-during-world-war-ii.htm&gws_rd=cr&ei=2stoVqW-DMLoUtCguJgE

¹⁶³ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 186

¹⁶⁴ ZUCKERMAN, Laurence. FDR's Jewish Problem: How did a president beloved by Jews come to be regarded as an anti-Semite who refused to save them from the Nazis? *The Nation* [online]. 2013 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.thenation.com/article/fdrs-jewish-problem/>

individuální posuzování žádostí zavedl prezident Hoover. Zatímco v roce 1930 bylo přijato asi 250 tisíc imigrantů, o rok později to bylo necelých 100 a v roce 1932 jen 36 tisíc.

Prezident Roosevelt se snížením kvót nic neudělal, přestože v Evropě hořely synagogy a Židé umírali v koncentračních táborech. Záchráněných mohlo být několikanásobně víc.¹⁶⁵

S tím rozhodně nesouhlasí William J Vanden Henvel. Říká, že prezident Roosevelt udělal pro evropské Židy vše, co mohl. Čelil nelehkému úkolu, stál proti izolacionistům v Kongresu, kteří byli rozhodně proti imigrantům. Přestože Kongres neumožnil zvednout kvóty, prezident neúnavně hledal způsob jak pomoci. Faktem zůstává, že Spojené státy přijaly dvakrát více uprchlíků než všechny ostatní země dohromady. Prezident také neustále tlačil na Spojence, aby přijímali tolik uprchlíků, co jen půjde.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ GRAPES, B. J., pozn. 150, s 195

¹⁶⁶ GRAPES, B. J., pozn. 150, s. 204.

Závěr

Prezident Roosevelt se přičinil k vítězství spojenců, konce války se však už nedožil. Jak důležitou osobností byl, ukazuje radost samotného Hitlera, který věřil, že smrt jeho protivníka naruší morálku spojenců a Německo nakonec ještě zvrátí průběh války na svou stranu.

Franklin Roosevelt nebyl původně předurčen pro politickou kariéru. Jeho rodiče pro něj měli naplánovanou zářnou kariéru advokáta z Wallstreetu. Tomu také byla přizpůsobena jeho výchova a studium. Téměř přes noc se pak stal celebritou, když se postavil zkorumpovanému vedení vlastní Demokratické strany. Po vážném onemocnění ochrnul na dolní končetiny, ale i navzdory svému postižení pokračoval v politické kariéře a to nadmíru úspěšně.

FDR několikrát riskoval svou kariéru, když bojoval proti korupci, za zlepšení sociální situace chudých nebo proti izolacionismu. Byl na něj neúspěšně spáchán atentát a také proti němu byl plánován vojenský převrat s cílem svrhnout jeho vládu.

Během války pronášel pravidelné projevy ke svému lidu, což upevňovalo důvěru voličů. Od začátku podporoval spojence a hledal a prosazoval různé formy pomoci navzdory izolacionistickým náladám ve své zemi. Prosadil Zákon o půjčce a pronájmu, který umožnil dodávat Británii válečný materiál. Zúčastnil se všech důležitých válečných konferencí, navázal osobní přátelství s britským ministerským předsedou a měl velkou zásluhu na dobrých vztazích západních Spojenců se stalinistickým Ruskem. Po napadení Pearl Harboru začal vést aktivní válku proti zemím Osy, která vedla až ke konečné porážce Německa.

Jisté je, že dosáhl několika historických prvenství. Byl jediným mužem, který se stal prezidentem, přestože byl fyzicky znevýhodněn. Navíc svým nebývalým charismatem a zájmem o obyčejné lidi dokázal přesvědčit voliče, aby mu důvěřovali a jako jediného v celé historii USA ho zvolili do funkce čtyřikrát za sebou. Jako první vybral do své vlády do funkce ministra ženu. K popularitě prezidenta přispěla do značné míry jeho žena

Eleanor, která měla jako první manželka prezidenta vlastní pořad v rádiu a vystoupila jako první žena na národním stranickém shromáždění. Mezi lidmi byla velmi oblíbená díky své snaze o zlepšení sociální situace amerických občanů. Svými aktivitami nastavila standard pro příští první dámy.

Během života i po smrti měl mnoho odpůrců, stejně jako mnoho příznivců. Někteří ho považují za bezúhonného světce, hrdinu národa, někteří jdou naopak tak daleko, že ho nazývají zločincem a teroristou. Z mé práce vyplývá, že pravda je jako obvykle někde uprostřed. Jednalo se o obyčejného člověka, který měl dobré i špatné stránky a dělal dobrá i špatná rozhodnutí. Nezpochybnitelným faktem však zůstává, že se Franklin Delano Roosevelt nesmazatelně zapsal do historie své země i celého světa.

Seznam použitých zdrojů:

ALLDRITT, Keith. *Přátelství mocných: Franklin D. Roosevelt a Winston Churchill 1941-1945*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1997, 172 s., [12] s. il. na příl. ISBN 80-206-0545-2.

BEST, Geoffrey. *Churchill: a study in greatness*. New York: Hambledon and London, 2001, xii, 370 p., [16] p. of plates. ISBN 18-528-5253-4.

BROŽ, Ivan. *Roosevelt: čtyřikrát prezidentem USA*. Vyd. 1. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 2010. Magnetka. ISBN 978-80-7250-489-3.

BROŽ, Ivan. *Vůdcové: Winston Churchill, Josif V. Stalin, Franklin D. Roosevelt, Benito Mussolini, Harry Truman, Hideki Tódžo, Čankajšek, Adolf Hitler, Charles de Gaulle*. Vyd. 1. Praha: Olympia, 2001. ISBN 80-703-3724-9.

BUTOW, R. J. C. How Roosevelt Attacked Japan at Pearl Harbor: Myth Masquerading as History. *National Archives*[online]. 1996 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/publications/prologue/1996/fall/butow.html>

ČERNUŠÁK, Štěpán. *První New Deal*. Praha, 2008. Vedoucí práce PhDr. Ing. Ladislav Tajovský, Phd.

Franklin D. Roosevelt Day by Day. *Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum* [online]. 2011 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.fdrlibrary.marist.edu/daybyday/daylog/november-26th-1943/>

Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum: Biography of Eleanor Roosevelt [online]. [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://www.fdrlibrary.marist.edu/education/resources/bio_er.html

GILLON, Steven M. *Pearl Harbor: FDR vede národ do války*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2013, 222 s., [8] s. obr. příl. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-3696-4.

GRAPES, Bryan J. *Franklin D. Roosevelt*. San Diego, Calif.: Greenhaven Press, c2001, 256 p. ISBN 07-377-0503-5.

Hooverilles. *History.com* [online]. A+E Networks, 2010, 2. 11. 2015 [cit. 2015-04-11]. Dostupné z: <http://www.history.com/topics/hooverville>

JAKOVLEV, Nikolaj Nikolajevič. *Franklin D. Roosevelt: Člověk a politik*. 1. Praha: Svoboda, 1985.

ROY JENKINS. *Franklin Delano Roosevelt: The American Presidents Series: The 32nd President, 1933-1945*. First edition. New York: Henry Holt and Company, 2003. ISBN 978-146-6833-074.

MORELOCK, Jerry D. Japanese-American Internment During World War II. *Armchair general* [online]. War College, 2010 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: http://www.armchairgeneral.com/japanese-american-internment-during-world-war-ii.htm&gws_rd=cr&ei=2stoVqW-DMLoUtCguJgE

MYNÁŘ, David. Jedněm vzal svobodu, druhým dal naději: Osmdesát let od New Dealu. *IList.cz* [online]. 2013 [cit. 2015-11-09]. Dostupné z: <http://www.ilist.cz/clanky/jednem-vzal-svobodu-druhym-dal-nadeji-osmdesat-let-od-new-dealu>

PERLOFF, James. Pearl Harbor: Hawaii Was Surprised; FDR Was Not. *The New American* [online]. 2001, 2015-12-07 [cit. 2015-12-08]. Dostupné z: <http://www.thenewamerican.com/culture/history/item/4740-pearl-harbor-hawaii-was-surprised-fdr-was-not>

Roosevelt Genealogy. *Franklin D. Roosevelt Presidential Library and Museum*. [online]. [cit.2015-01-30]. Dostupné z: <http://www.fdrlibrary.marist.edu/archives/resources/genealogy.html>

STINNETT, Robert B. *Day of deceit: the truth about FDR and Pearl Harbor*. New York, NY: Free Press, c2000, xiv, 386 p. ISBN 06-848-5339-6

VOLEK, Stanislav. Krach na newyorské burze v roce 1929. *Penize.cz* [online]. 2002 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/inflace/15133-krach-na-newyorske-burze-v-roce-1929>

Za lepší svět: Franklin Delano Roosevelt Projevy z let 1941 - 1945. Praha: Vydavatelstvo družstevní práce, 1947.

ZALOGA, Steve. *Den D 1944: pláž Omaha*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 96 s. Válečná tažení. ISBN 978-80-247-1898-9.

ZUCKERMAN, Laurence. FDR's Jewish Problem: How did a president beloved by Jews come to be regarded as an anti-Semite who refused to save them from the Nazis? *The Nation* [online]. 2013 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://www.thenation.com/article/fdrs-jewish-problem/>